Criticii despre critică

1. — Care credeţi că sînt sarcinile principale ale criticii lite[...]?

2. — Ce părere aveţi despre schimburile de opinii care a[...] în presa literară în ultima vreme?

3. — Care sînt, după părerea dv., deficienţele criticii liter[...] şi cum pot fi ele depăşite? În ce măsură critica literară contribuie [...] dezvoltarea literaturii noastre pe drumul realismului socialist, la analiza[...] fenomenului literar actual, precum şi la elaborarea unor studii de sintez[...]

4. — Cum se manifestă spiritul apologetic în critica literar[...] Ce cronici literare sau dramatice, obiective şi principiale, puteţi cita?

5. — Ce părere aveţi în legătură cu raporturile dintre [...]ici, cititori şi scriitori?

6. — Cum sprijină publicaţiile activitatea criticii literare [...] e propuneri aveţi în legătură cu îmbunătăţirea muncii în acest domeni[...]

Horia Bratu

Schimburile de opinii au fost sporadice şi mai ales neconcludente. Uneori apar ca un „dialog al surzilor". Incomprehensiunea, indiferenţa şi lipsa de efort în înţelegerea punctului de vedere al protagoniştilor se ascunde adesea sub atenţia formală, politicoasă (căci au dispărut invectivele). Acest lucru s-a vădit mai ales în dezbaterile purtate în jurul „Barierii" lui Mazilu sau al povestirilor lui Velea, dezbateri în care criticii care au sesizat noutatea indiscutabilă, implicaţiile însemnate ale acestui tip de literatură, întărîtaţi de o anumită opacitate, au prezentat într-un chip cam exclusivist această noutate, nedemarcînd cu tot atîta entuziasm şi cu tot atîta promptitudine pluralitatea de stiluri şi tendinţe din ansamblul literaturii noastre. Rezultatul a fost [...] susceptibilităţi rănite ci – ceea ce este mai important – crearea unor şabloane, care multiplică la infinit modelele. Chiar în opera unor scriitori talentaţi şi cu o dezvoltare pînă la un punct originală, ca de pildă Vasile Rebreanu, se observă în ultima vreme împrumuturi. În ultimele sale schiţe, tehnica revelaţiei, bucuria înfloririi este transformată într-un clişeu care nu corespunde liniei psihologice a personajelor. Contaminarea merge pînă la modelarea stereotipă a numelui patronimic: Treişpemii din „Bariera" lui Mazilu, devine într-o schiţă recentă a lui Vasile Rebreanu „Doi la sută" („Bătrînul"). Problema concretă de critică în acest caz este de a vedea în ce fel, exaltînd această senzaţie a „eliberării" care dezvăluie o esenţă umană alterată sub imperiul relaţiilor capitaliste, ne întîlnim cu un registru sufletesc mult mai întins, cu o diversitate psihologică şi cu o tipologie mult mai variată, promovate de noile condiţii concret-istorice. Cît despre prelungitele dezbateri în jurul piesei „Siciliana" se poate spune desigur că piesa în sine nu merită „ni cet excès d'honneur, ni cette indignité" dar şi că, analizată „la rece", ar fi putut forma punctul de plecare al unor fertile discuţii despre comedie sau despre eroul pozitiv în teatru, în care însă critica noastră dramatică nu s-a încumetat. În ceea ce priveşte discuţiile despre critică, ele prezintă încă manifestări ale lipsei de principialitate, de care nu sînt străine nici „Gazeta literară" şi nici „Luceafărul".

Şi aici de fapt ajungem la ceea ce ni se par a fi cele două deficienţe principale ale criticii literare în momentul actual: pe de-o parte, inconsecvenţa criteriilor, sau mai bine zis lipsa de rigoare în folosirea sistemului de referinţe, care se află la dispoziţia criticii literare, pe de altă parte, caracterul nesatisfăcător agitatoric, necombativ al criticii la obiect, insuficienta aplicare a criteriului confruntării cu viaţa. Sîntem pentru rafinament în critică, însă pornind de la puncte de vedere solide, întemeiate ştiinţific. Analiza literară este astăzi desigur mai la obiect, mai nuanţată, articolele mai pline de conţinut, însă critica continuă să meargă pe „urmele" sau în urma literaturii, urmăreşte traseul şi se fereşte de misiuni de recunoaştere în explorarea actualităţii.

Principalele dezbateri care au marcat dezvoltarea criticii literare în ultimii 5–6 ani dezvăluie, după părerea noastră, dincolo de polemicile ocazionale, – elementele unui proces dialectic, reflectă etape însemnate în dezvoltarea literaturii.

Astfel, a fost posibilă afirmarea unei întregi pleiade de scriitori tineri, un ritm mai rapid al dezvoltării literaturii. Reprezintă, după părerea noastră, un merit însemnat al criticii literare (şi al unor reviste, în special „Gazeta literară"), de a fi îmbrăţişat cu căldură noul din literatură, de a fi impus atenţiei opiniei publice nume şi realizări noi. Nu cred că criticii care au participat la această operaţie trebuie să fie supuşi acum unui „foc necruţător".

Ni se pare însă că în momentul de faţă critica literară trebuie să meargă mai departe. Nu se poate continua la infinit inventarierea acelor succese din proza şi poezia tînără de care vorbeam mai sus; trebuie lărgit cîmpul de investigaţie, e necesară o şi mai largă desfăşurare de forţe pe frontul literar. Acum se pune şi mai acut problema dezvoltării succeselor, încă limitate, orientarea către sectoarele esenţiale din viaţă, către practica cotidiană a clasei muncitoare, a ţărănimii, către crearea unei tipologii cît mai variate şi mai bogate în primul rînd din mediul clasei muncitoare. O [...]uţie sociologico-estetică [...] largă şi cît mai complexă ar fi [...]. De aceea ni se pare binevenită din acest punct de vedere critica [...] acelor articole de bilanţ care adoptă un punct de vedere îngust [...] autorepetarea aceloraşi formule şi aceleiaşi liste de prozatori, articole în care se face parcă încă o dată pomelnicul propriilor descoperiri ale criticului respectiv, în loc ca [...] trecere în revistă să reprezinte un punct de pornire, iar discuţia să fie mutată în larg. Rolul criticii nu se poate limita la înregistrarea şi reluarea unor succese obţinute, ea trebuie să lărgească cadrul, să exploreze posibilităţile obiective şi subiective ale lărgirii tematicii.

În această dialectică reală a procesului dezvoltării criticii literare s-a suprapus însă în schimbul de opinii un soi de pseudopolemică, un gen de falsă discuţie şi falsă combativitate care contrazice profund principialitatea. E vorba de discuţia concepută ca un lanţ de atacuri şi contraatacuri, pe probleme secundare, care miroase a [...] şi denotă preocupări suspecte. S-a remarcat pe drept cuvînt că apologetica se manifestă prin repetarea excesivă a calităţilor proprii numai unor scriitori, fixarea nejustă în centrul atenţiei opiniei publice, în mod exagerat numai a cîtorva din succesele literaturii noastre. Pe drept cuvînt, Al. Oprea, în răspunsul său la anchetă, a semnalat unele manifestări ale spiritului de grup. Dar oare atacarea perseverentă de către acelaşi critic a aceloraşi scriitori în toate împrejurările posibile şi în toate prilejurile, nu este tot expresia unui spirit de gaşcă?

Nu cred că există un critic (sau un grup de critici) care să aibă dreptul la monopolul principialităţii. A-ţi închipui că deţii soluţiile tuturor problemelor literare nu este numai o vanitate, dar şi un tip de intoleranţă netovărăşească, care nu are nimic comun nici cu intransigenţa şi nici cu principialitatea. Tocmai de aceea ne declarăm de acord cu cei care au criticat articolul lui I. D. Bălan din „Luceafărul", care în cel mai bun caz împinge şi mai departe discuţia pe linia nerodnică a unor clasamente şi contra-clasamente, a unor ierarhii şi contra-ierarhii.

Prestigiul criticii literare reprezintă o problemă însemnată. Dar oare contribuie la prestigiul criticii dezbaterea nesfîrşită în jurul prestigiului criticii? Cîteodată asistăm tocmai într-un asemenea gen de articole la o invocare insistentă a unor probleme însemnate care sînt însă tratate superficial, expediate şi servesc ca acoperire pentru discuţii secundare, pentru confecţionarea unor „liste", etc. (Şi tocmai pe această linie se explică şi „răsunetul" lor). După părerea noastră nici răspunsul la anchetă al lui Sorin Bratu nu dă răspuns la această problemă dat fiind că limitează dreptul la critică punîndu-l în raport direct cu numărul de volume scrise – ceea ce trebuie să recunoaştem – este un criteriu destul de relativ. De pe o asemenea poziţie, polemica poate merge la nesfîrşit, ea alunecă într-un cortegiu de denigrări reciproce; ultimul cuvînt nu-l va avea cel care „a scris mai multe cărţi" cum crede S. Bratu, ci acel critic care va găsi o revistă gata să-i pună la dispoziţie paginile pentru un asemenea soi de exerciţiu.

Un critic adevărat nu se eschivează de a lupta pentru a demonstra valoarea tematicii contemporane, posibilităţile ei estetice. De aceea putem spune că apologetica este nu numai o carenţă a conştiinţei estetice şi ştiinţifice, dar în acelaşi timp o formă de subapreciere a posibilităţii obiective şi subiective pe care o oferă forţele literaturii la un moment dat. Pe această bază, are loc adesea elogierea peste măsură a faimosului „nivel mediu" care, dacă îndeplineşte uneori o funcţie utilă (mai ales în perioadele de început) asigurînd repertoriul tematic, poate la un moment dat să întunece perspectiva, să ducă la confuzia valorilor. De această confuzie a valorilor în general nu am scăpat încă în dramaturgie. Nu vom anula desigur, dintr-o singură trăsătură de condei, dramaturgia Luciei Demetrius, însă o anumită mediocritate sentimentală şi o anumită dulcegărie elegantă au fost justificate ca un „stil" propriu în două articole publicate la rubrica „Critica criticii" în „Gazeta literară" de Mira Iosif. Criticul este dator să recepţioneze cu aceeaşi „umoare", cu aceeaşi bună dispoziţie şi obiectivitate operele fruntaşilor şi ale începătorilor, şi cred că un exemplu pozitiv în această privinţă ni-l dă Paul Georgescu (despre care am scris acum cîţiva ani în focul polemicii un articol nedrept). Paul Georgescu se apropie după părerea mea cel mai mult de concepţia de „critică publicistică" pentru care opinam mai sus. Tocmai de aceea la un asemenea critic lipsa sistematică a unor articole despre „Rădăcinile sînt amare", noul „Desculţ" este mai mult decît o lacună. Criticul care a transformat o simplă recenzie la cartea lui Fedin într-un adevărat studiu despre destinul geniului în socialism nu ar fi putut oare aplica exegeza, analiza despre concepţia idealistă a geniului într-un chip încă mai concret, mai original şi mai util la „Scrinul negru", o altă dezbatere din „Gazeta literară" rămasă neterminată (deşi s-au publicat două intervenţii substanţiale – o exegeză critică – Eugen Luca – şi articolul lui Titus Popovici)?

D. Costea

1. — Sarcina fundamentală a criticii literare, în etapa actuală, constă — cred — în stimularea dezvoltării unei literaturi care să corespundă momentului istoric, să oglindească şi să sprijine opera de consolidare a construcţiei socialiste. De aici derivă şi principalele ei îndatoriri: orientarea scriitorilor către temele şi problemele importante ale epocii contemporane, selectarea şi promovarea valorilor certe, a talentelor autentice, educarea gustului artistic al maselor, analiza pătrunzătoare şi aprecierea obiectivă a operelor, sesizarea tendinţelor pozitive sau negative din creaţia unui scriitor ori din evoluţia întregii noastre literaturi, aplicarea consecventă a criteriului calităţii ideologico-estetice în aprecierea lucrărilor literare etc. etc.

2. — Este util, ca orice schimb de păreri. Ar putea fi însă şi mai util, dacă discuţiile n-ar fi uneori atît de divergente, dacă interlocutorii nu s-ar referi, monologînd, la o multiplicitate de probleme. De asemenea, el ar contribui la sporirea eficienţei criticii literare, dacă participanţii la dezbateri ar urmări cu pasiune numai adevărul, făcînd abstracţie de legăturile lor personale, de gruparea (revista) căreia aparţin şi chiar de propriile opinii anterioare, cînd acestea sînt eronate.

3. — În general, critica noastră literară a înregistrat în anii din urmă succese remarcabile şi este îmbucurător să constatăm prezenţa activă a unui mare număr de critici de talent, mai cu seamă din rîndul generaţiei tinere. Există astăzi mult mai numeroşi critici temeinic pregătiţi decît în perioada dintre cele două războaie. Unii s-au afirmat pînă acum ca individualităţi distincte, originale. Nu se văd însă, deocamdată (referindu-ne la aceeaşi generaţie), culmile, marile personalităţi critice care să aibă un prestigiu deosebit în lumea scriitorilor, aşa cum a fost în trecut cazul unui Gherea, Ibrăileanu, G. Călinescu ş.a. Timpul va ridica, desigur, piscurile în lumină.

O deficienţă uşor vizibilă este fluctuaţia aprecierilor la unii critici (cazul lui Radu Popescu mi se pare tipic) sau chiar în textul uneia şi aceleiaşi cronici literare. Cauzele pot fi multiple (insuficienta pregătire ştiinţifică şi cunoaştere a vieţii din partea criticului, absenţa gustului estetic, lipsa de obiectivitate, apologetismul, diletantismul etc.), dar efectul este unul singur: neîncrederea cititorilor şi scriitorilor faţă de rolul îndrumător al criticii literare şi de capacitatea ei creatoare.

Se face simţită, în acelaşi timp, o instabilitate a numelor care susţin rubricile de critică în reviste, ca şi repartiţia disproporţionată a forţelor critice în capitală faţă de restul ţării (acelaşi este cazul cu forţele scriitoriceşti în genere).

4. — După apariţia cunoscutului articol din **Scînteia** (1959), spiritul apologetic recidivează în forme mai atenuate şi mai disimulate: elogierea temei abordate; expunerea descriptivă a conţinutului; portretizarea scriitorului; enunţarea scăderilor unei opere fără a insista de loc asupra lor, în timp ce meritele sînt dilatate pe un spaţiu larg. Rareori se mai întîlnesc azi cronici ditirambice sau negativiste, „rafinamentul" unor cronicari constînd în dozarea luminilor şi umbrelor sau în sugerarea „delicată" a defectelor unei cărţi. Exemple negative sînt citate din abundenţă în articolul **Critica literară şi actualitatea** de Paul Georgescu, S. Damian şi Matei Călinescu (v. „Gazeta literară"). Ca exemple de cronici literare obiective şi temeinice, menţionez cronicile lui D. Micu la **Moartea morilor de vînt** de Radu Boureanu şi la **Lumina** de Radu Cosaşu, cronica lui Paul Georgescu la volumul lui Ilie Constantin, a lui Ion Oarcăsu la aceeaşi carte, a lui Ov. S. Crohmălniceanu la lucrarea **Realism, realism critic, realism socialist** de Mihai Novicov. Este poate nevoie să subliniem că nu orice cronică în genere elogioasă este şi apologetică, după cum nici orice cronică în genere defavorabilă este negativistă. Depind de nivelul ideologico-estetic real al operei discutate, de convingerea cronicarului şi de seriozitatea argumentării judecăţilor de valoare.

5. — Se întîmplă adesea că una din aceste trei categorii de oameni nu priveşte obiectiv relaţiile ei cu celelalte. Un critic poate să nu înţeleagă opera unor scriitori, să greşească în plus ori în minus în aprecierile lui, după cum el poate vorbi uneori numai în numele său şi nu al publicului cititor. Unii cititori au pretenţii prea mari faţă de critici, făcîndu-i doar pe ei răspunzători de ritmul dezvoltării literaturii sau pretinzîndu-le chiar să suplinească prin cronici şi articole propriul lor efort de aprofundare a operelor literare. Alţii, dimpotrivă, văd în critici nişte mijlocitori de care s-ar putea dispensa, pentru că unii dintre aceştia complică ori simplifică semnificaţia unor opere, în fine, cei mai mulţi şi mai talentaţi scriitori îi consideră pe critici drept prieteni în urmărirea aceluiaşi scop — înflorirea literaturii noastre — în timp ce unii afişează o indiferenţă „superioară" faţă de opiniile criticii, neinteresîndu-i cunoaşterea ecoului real al creaţiei lor în masele de cititori de a căror adeziune par a fi apriorie convinşi. De obicei, scriitorii refractari la orice critică sînt ei înşişi adversari nedeclaraţi ai autocriticii. Orice scriitor adevărat are uneori îndoieli asupra creaţiei sale şi de aceea consultă părerile criticilor. Cititorul are şi el adesea îndoieli cu privire la înţelegerea unor opere şi se adresează atunci studiilor şi cronicilor literare. Criticul veritabil cunoaşte el însuşi momente de îndoială în legătură cu interpretarea, caracterizarea şi aprecierile sale şi de aceea se fereşte de judecăţile de valoare prea categorice. Numai prin colaborarea acestor factori — cititori, scriitori şi critici — este posibil progresul continuu al literaturii, tot astfel cum muzica presupune totdeauna compozitorul, interpretul şi auditoriul. Dacă n-ar exista critici specializaţi, atunci scriitorii ar fi nevoiţi să preia singuri oficiul critic, aşa cum s-au petrecut lucrurile la începutul oricărei literaturi naţionale. În postura de critici, scriitorii s-au dovedit însă de multe ori mai subiectivi şi mai puţin comprehensivi decît criticii profesionişti. Toate acestea demonstrează că actul creator şi actul critic sînt momente indispensabile ale procesului dezvoltării literaturii.

Perpessicius

1. — La fel cu toate oficiile, intelectuale, instituite de natură, precum ştiinţa şi arta, şi critica a fost menită odată pentru totdeauna, dintru început, una şi de o fiinţă cu sine însăşi. Ceea ce nu exclude, evident, nuanţele. Istoria criticei (şi „Fiziologia criticei" a lui Albert Thibaudet e una din călăuzele cele mai experte) mărturiseşte de marea varietate a speciilor critice cîte s-au succedat, cu egal drept de cetăţenie, de la Quintilian la Paul Souday şi de la Boileau la Robert Kemp. Ştiinţă sau artă, lucrul mi se pare mai puţin important şi, mai ales, dincolo de voinţa noastră. Totul stă-n puterea Ursitoarelor. Temperamentele nu se aleg, cum nici părinţii, era şi părerea lui Poil de Carotte. În faţa unei opere de artă, unul gîndeşte şi altul visează. Important e să o facă fără gînduri ascunse şi, mai cu seamă, să comunice semenilor săi, în cele mai plastice condiţii, emoţiile ce opera de artă i-a sugerat. Ceea ce mi se pare însă mai aproape de adevăr e strînsa rudenie dintre critica şi opera de artă însăşi. Natura operei de artă determină şi pe aceea a criticei. Oricît de plină de sensuri şi semnificaţii, opera de artă nu încetează de a fi, în primul rînd, şi mai presus de toate, frumoasă. A valorifica cu toate mijloacele, adecuate, această frumuseţe e suprema lege a criticei. O spunea, de altminteri, şi Flaubert, cînd răspundea celor ce-i criticau („refăcînd cartea") romanul: „arta nu reclamă nici complezenţă, nici politeţă, ci numai bună credinţă, mereu bună credinţă" — şi o reclama, pentru critică, Anatole France într-o vagă polemică cu Guy de Maupassant, cînd scria despre critică: „Are şi ea, mi se pare, oarecare drept la sinceritatea, pe care i-o refuzaţi şi pe care o acordaţi, cu atîta liberalitate, operelor zise originale. Nu e şi dînsa fiică a imaginaţiei, ca şi romanele? Nu-i şi ea, în felul ei, o operă de artă?... Ei bine, fără să-mi fac cea mai mică iluzie despre adevărul absolut al opiniilor ce exprimă, eu consider critica drept semnul cel mai sigur prin care se disting vîrstele cu adevărat intelectuale... O consider drept unul din cele mai nobile vlăstare cu care s-a împodobit, în timpul din urmă, arborele stufos al literelor". Sau cu o formulă, pe cît de judicioasă, pe atît de cuprinzătoare, şi pe care o subscriem cu inima uşoară, dacă literatura reflectă conştiinţa lumii, critica reflectă conştiinţa literaturii. Formulă cuprinzătoare, cîtă vreme sub scutul ei încap şi cele două feţe, în aparenţă contradictorii, ale criticei lui Bielinski. „A retrage artei, spunea acesta, dreptul de a se pune în serviciul preocupărilor sociale, înseamnă a o scobori, şi nu a o înălţa...; înseamnă a face din ea elementul de petrecere al unui sibarit"; şi de asemeni: „poezia n-are alte scopuri dincolo de ea însăşi. Cîtă vreme poetul se lasă pradă focului momentan al imaginaţiei, e moral şi e şi poet; însă de îndată ce şi-a impus un scop şi şi-a fixat un subiect devine un filozof, un gînditor, un moralist, pierde puterea magică ce avea asupră-mi". Iar în ce măsură critica lui Bielinski ţine şi de ştiinţă şi de artă, tot insul o ştie...

2. — Schimburile de opinii din presa literară din ultima vreme îmi plac cu osebire şi le-am urmărit cu tot interesul. Astfel de practici convin întrutotul unei vieţi literare evoluate.

3. — Poate că răspunsul ce am dat primului punct din chestionar subînţelege, într-o oarecare măsură, şi deficienţele unei anume părţi din critica de azi, ce pătimeşte de automatism şi uscăciune. În schimb, nu pot fi îndeajuns elogiate studiile de sinteză, din literatura veche şi nouă a unor critici ca: Al. Dima, G. C. Nicolescu, I. Vitner, Ovid Crohmălniceanu, Al. Piru, Silvian Iosifescu, D. Micu, G. G. Ursu, ş.a.

4. — Cînd cronica literară e semnată Radu Popescu (de o cărei prelungită absenţă nu ne putem consola), şi mă gîndesc la copioasele trei foiletoane, dedicate „Scrinului negru" de G. Călinescu, comerţul cu ea constitue o continuă desfătare. La fel cu criticele dramatice, obiective, în măsura în care conjură şi subjugă obiectul, ale lui V. Mîndra.

5. — Raporturile dintre critici, cetitori şi scriitori sînt dintre cele mai normale, în sensul că discrete. Ceea ce interesează e că ele există şi că, din cînd în cînd, rămîi surprins de eficienţa lor. Nimic nu trece nebăgat în seamă şi, ca şi-n natură, nimic nu se pierde.

6. — Toate publicaţiile noastre, fie cele bucureştene („Viaţa romînească", „Gazeta literară", „Contemporanul", „Luceafărul"), fie cele din provincie („Tribuna", „Steaua", „Iaşul literar", „Scrisul bănăţean) acordă o permanentă solicitudine criticei literare, şi aduc, prin aceasta, mari servicii literaturii. Singurul lucru ce li l-aş dori e o lărgire a sferei de recepţie, prin adăugirea unui curier bibliografic, critic, cît mai complet. Fără să mai vorbim de o anume conspiraţie a tăcerii. E regretabil, spre pildă, că romanul lui Tudor Vladimirescu („Zile şi nopţi în furtună"), în 3 volume, al scriitorului B. Iordan, continuă să fie ignorat. Documentata evocare istorică a celui ce a debutat cu „Normaliştii" ridică mult prea multe probleme, pentru ca să nu fie, pentru tinerii noştri critici literari, o ispită dintre cele mai generoase.

Lucian Raicu

1. — Să creeze, [...] mai mare măsură decît a făcut-o pînă în prezent, c[...] tul necesar înfloririi noii literaturi. Să îndrepte atenţia scriitorilor asupra fenomenelor importante, de mare semnificaţie, din realitatea socialistă. Să fie o critică de înalt nivel publicistic şi intelectual. Unele articole care apar sînt lipsite de [...]ră comunicativă, patos publicistic, rigia punctului de vedere răspicat şi cuprinzător, tensiunea neces[...] demonstraţi[...] eviden[...] ta bucuriei [...] descoperi[...] [...]ersuri artistice noi [...] să fie ma[...] [...]roape de conţinut [...] să fie însăşi o formă şi e[x]presie a vie[ţii ...]

2. — Dac[...] vorba de sc[himb]urile de opinii pri[...] de apariţia [...] noi lucrări litera[re ...] trebuie observ[at] a[...]cestea au, un[...] o acuitate s[...]ală. Nu trebuie [să ...] îngrijoreze so[...]nei cărţi care [a st]irnit discuţii. [...] un punct [de v]edere formal, [...] grăbesc s[...] [co]nsidere discutabi[l ...] aspectul [...] o carte care [...] pasiuni [...] discuţii, cînd, de [...]cestea a[...]bat vitalitatea ei. [...] te de m[...] valoare cum este [...] lui Teod[or] Mazilu nu devine „d[...]bilă" n[...] pentru că n-a plăcu[t ...] scriitori[...] tineri critici.

Dac[ă dez]baterea se referă la s[chim]burile largi de opinii privito[are la] drum[ul] literaturii noastre, răspun[sul] i-l d[...]am este mai complicat. [...]tia [...] este diversă şi diferen[...] prin [na]tura sa însăşi, fiecare [...] poa[...] în chip oarecum spontan [...] pre[...] individualităţii (în cazul [...] art[...] talentat, desigur). Menirea tic[...] este nu numai de a analiza [...]dualitatea operei şi originalit[...] [...]orului, dar de a vedea dincolo [...]tea, ceea ce reprezintă aspiraţia [...]ră a artiştilor contemporani. [...]titor îl interesează într-o măsură [...]lt mai mare decît se consideră î[n] obşte, direcţiile cele mai generale [...]ensul cărora se dezvoltă creaţia epo[...]ii sale, el vrea să ştie desigur, dacă opera îl exprimă sau nu, dacă este originală sau cumva o [...]stişă, dacă este organică sau hibridă, dar mai ales dacă ea se situiază sau nu pe o direcţie fundamentală şi care este această direcţie. Scriitorul autentic nu se teme prea mult, cum am fi înclinaţi poate să credem, de o eventuală similitudine de preocupări cu alţi scrii[...]lori ai epocii sale. Numai artiştii mi[...]nori, de teama contaminaţiei literare, nu se interesează de sensurile generale, de marele stil reprezentativ al vremii. Tocmai aceste probleme (fac excepţie preocupările în această direcţie ale unor critici, ca de pildă M. Novicov, Paul Georgescu, S. Damian...) nu prea au provocat la noi schimburi de opinii, deşi se pretau din plin unei dezbateri principiale. Se ajunge la situaţia curioasă ca scriitorii să fie interesaţi de o problematică mai largă, să caute ei înşişi, ori de cîte ori li se cere un interviu sau participă la vreo dezbatere, expresia sintetică a tendinţelor ce animă literatura în întregul ei, să întrebe şi să-şi răspundă, să afirme un punct de vedere de o valoare mai generală în legătură cu destinul literaturii, cu ceea ce consideră ei că este marca specifică a „stilului" contemporan, iar în vremea aceasta criticii să se limiteze la analiză şi inventar de procedee şi teme, de parcă problemele dezbătute n-ar fi de resortul lor. În intervenţiile unor scriitori cum sînt Mihai Beniuc, Marin Preda, Titus Popovici, Maria Banuş, Nina Cassian, Radu Cosaşu şi alţii aflăm astfel de puncte de vedere fecunde.

3—4. — Critica are datoria să dea judecăţi limpezi şi echilibrate, să împiedice discreditarea nemotivată, inflaţia de epitete şi egalizarea mecanică a valorilor.

Să spunem, apoi, că este o datorie a criticii să nu facă din alb — negru şi din negru — alb, să nu dea judecăţi inverse? Ar însemna că-i cerem foarte puţin. Şi, totuşi, în activitatea concretă a criticii, mai întîlnim asemenea practici. Astfel un critic ajunge să desfiinţeze „Anii tineri" de Nicolae Ţic. (Este vorba de Gh. Achiţei) În loc să indice scriitorului lipsurile reale, un alt critic obiectează romanului lui Chiriţă că nu-i prezintă pe muncitori făcînd muzică, că eroul principal Voicu e arătat doar acasă şi la oţelărie, nu şi în alte locuri, foarte puţin prin livadă. („Tribuna" nr. 4/1961).

Ceea ce ne supără la lectura unor articole nu este abuzul de analiză făcută la obiect, atenţia acordată „particularului" — în această privinţă nu se poate spune niciodată că e destul ce s-a făcut — cît absenţa unui nucleu de generalitate, descriptivismul neconcludent, mentalitatea meşteşugărească, — care duc, în cele din urmă, la cea mai tristă consecinţă: egalizarea mecanică a talentelor. Nu toţi scriitorii bine intenţionaţi aduc o contribuţie de egală valoare la dezvoltarea literaturii. Nu fiecare începător este o speranţă, nu fiecare scriitor în vîrstă [...] ajuns la deplina maturizare, nu fiecare [...] operă în mai multe volume este [...] care c[...] sau o epopee, nu fiecare re[...] o frescă [...] pregăteşte să devină roman[...] porter se [...]ţi scriitorii de aceeaşi vîrs[...] cier... Nu to[...] talent... S[...] sînt şi artic[...] tă au acel [m]eritul că se ocupă [...] care, avî[nd ...]unţit — analitic — de l[...] mod a[...] cărţile [lit]erare care apar în volum sau prin [pu]blicaţii, produc, totuşi, un sentiment de insatisfacţie, întrucît nu există acolo formularea limpede şi hotărîtă a unei judecăţi de valoare.

Cronici literare obiective şi interesante articole de analiză a creaţiei actuale semnează criticii: Paul Georgescu, [...] Crohmălniceanu, Iosifescu, Damian, D. Micu, Matei Călinescu, A. Băleanu, Eugen Luca, Eugen Simion.

Dinu Săraru

1. — Cred că sarcinile criticii literare nu sînt legate de o etapă anume. Ele sînt permanente, privesc analizarea, de pe poziţiile marxist-leniniste, a fenomenului literar în toată complexitatea lui, şi au fost cît se poate de limpede formulate în articolul redacţional al „Scînteii" *Împotriva spiritului apologetic în critica literară şi artistică*.

Sînt convins, de asemenea, că ultimele documente de partid vor contribui, şi în domeniul literaturii, şi deci al criticii, la o şi mai puternică efervescenţă creatoare.

2. — Aceste schimburi au început să se manifeste din ce în ce mai vizibil şi ele dovedesc, indiscutabil, procesul maturizării criticii noastre literare. Depăşirea acelei modalităţi triste şi monotone, ca o ploaie măruntă, obositoare, de toamnă cenuşie, de critică descriptivă şi neîntrerupt laudativă, reprezintă unul din cele mai de seamă succese, nu numai ale domeniului în discuţie dar ale întregii noastre literaturi. Şi, se poate spune că încă nu s-au tras toate concluziile care se desprind din remarcabilul ajutor primit de critica noastră din partea partidului, prin cunoscutul articol publicat în „Scînteia" la sfîrşitul anului 1959.

Un merit de seamă în promovarea schimburilor de opinii îi revine, îndeosebi „Gazetei literare", în coloanele căreia discuţiile au căpătat drept de cetăţenie mai mult decît [...] altă [...] de curaj, de [...] colegialitate, a unora dintre criticii care participă la aceste schimburi de opinii de pe poziţii evident individualiste, neţinînd seama de părerile exprimate anterior de alţii, ignorîndu-le intenţionat, din cine ştie ce calcule meschine, sau din laşitate. După cum sînt regretabile acele ieşiri lipsite de demnitate, uneori surprinzătoare prin tonul lor, manifestate îndeosebi în paginile publicaţiilor clujene, şi care nu sînt de natură să contribuie la crearea acelui climat necesar unor contribuţii creatoare la orientarea şi valorificarea fenomenului nostru literar. Schimburile de opinii sînt menite, în cel mai înalt grad, să ducă la stabilirea adevăratelor valori, ele nu pot ajunge însă la acest nobil rezultat dacă nu pornesc de pe aceeaşi comună platformă a principialităţii partinice, a respectului faţă de părerea şi argumentele participanţilor, indiferent dacă eşti sau nu de acord cu ele. Sentimentul infailibilităţii punctului personal de vedere, al superiorităţii categorice şi absolute, al superiorităţii fără drept de apel – pe lîngă că frizează ridicolul, falsa intelectualitate – este incompatibil cu dialectica marxistă şi, cum am văzut, asemenea poziţii, retrograde în esenţa lor, s-au dovedit şubrede, nu s-au putut susţine. Nu poate apărea decît ridicolă încercarea de diminuare, de către unii cronicari de la „Steaua" şi „Tribuna", a unor opere care fac mîndria literaturii noastre noi, ca *Moromeţii* de pildă (D. Isac), sau de contestare a originalei poezii cultivate de M. Breslaşu (I. Oarcăsu).

Schimburile de opinii constituie una din cele mai eficiente modalităţi critice, şi de acest lucru nu cred că mai trebuie convins nimeni, iar succesul lor este în mod nemijlocit condiţionat de criteriul principialităţii partinice.

3. — Printre acestea se numără, după părerea mea, insuficienta cunoaştere, de către unii critici, a realităţilor construirii socialismului. Mă surprinde, la unii critici, seninătatea cu care abordează analizarea unor opere zugrăvind aspecte ale realităţii noastre, pe care nu le cunosc nici măcar pe jumătate cît autorii lor. Nu înţeleg, de pildă, cum poţi studia şi comenta realizarea psihologiei unui erou, ţăran colectivist, cînd niciodată n-ai văzut o gospodărie colectivă, cînd informaţia ta, în acest domeniu, se bazează exclusiv pe lectura ziarel[...] Astăzi, criticul literar este obligat [...] acorde cel puţin tot atît tim[p ...] tactului direct, nemijlocit cu [...] şi studiului în bibliotecă. [...] povestiri, schiţe, nuvele, î[n ...] chipuri de muncitori cu o ps[...] tipic mic-burgheză, rezultat evi[...] necunoaşterii vieţii, după cum, a[...]semenea, am citit cronici şi articole care ilustrau copios faptul că autorii respectivi nu sesizaseră tocmai această gravă deficienţă a operelor amintite, rezultat al aceleiaşi „olimpiene" lipse de contact cu lumea înconjurătoare. Nu înţeleg cum poate un critic reproşa scriitorului necunoaşterea realităţii, cînd el însuşi este atît de străin de ea.

Mi se pare, apoi, că se acordă prea puţină atenţie genului scurt, că se scrie prea rar despre schiţele, povestirile, nuvelele care se publică în revistele noastre, aşteptîndu-se, nemotivat, apariţia volumelor. Ar fi m[...] mai eficient pentru scriitor – şi [...] refer îndeosebi la tînăra gen[...] de scriitori, o generaţie bogată [...] lente reale şi care abordează [...] în ce mai curajos probleme [...]trale ale actualităţii noastre [...] ar întîlni, în coloanele [...] comentarii critice [...] cu promptitu[dine ...] rilor. [...] rănii [...] apropia[...] promovat, [...] dragoste activita[...] pagini în manu[...] opere. Uneori, la no[i ...] unei distanţe nejust[...] tici şi scriitori. Şi, f[...] este acceptabilă atitu[...] îngîmfată superioritat[e ...] critici „îşi fac meseri[a" ...] frămîntările scriitorului. La fel este de neînţeles atitudinea plină de aceeaşi îngîmfată superioritate cu care unii scriitori îi privesc pe critici, ori abordînd o totală indiferenţă faţă de activitatea lor, ori, din nefericire, privindu-i cu suspiciune. Aceste manifestări sînt incompatibile cu etica noastră şi împotriva lor trebuie luptat deschis, fără nici un fel de menajamente.

4. — Au dreptate autorii articolului publicat în numărul trecut al „Gazetei literare" cînd afirmă că nu se poate „tăgădui că spiritul apologetic continuă încă să se manifeste, că recidivele lui sînt uneori deosebit de virulente". Practicarea apologetismului în critica literară evidenţiază, în primul rînd, lipsa principialităţii partinice, apoi lipsa de personalitate, de punct de vedere personal – pentru că lauda excesivă nu reprezintă un pu[nct] de vedere, ci tocmai mascarea [...] sărăcii spirituale. Apologetismu[l ...]trează, de asemenea, lipsa de [...] şi el se manifestă nu numai pri[n ...] dar şi prin intenţionata ocolir[e ...] lor aspecte care reclamă o e[...] activă, după cum se mani[...] descri[...] mion, după cum nu-mi pot e[...] poziţia exclusiv laudativă adop[...] unii din recenzenţii Barierii [...]zilu – ale căror argumente [...] întrevadă că tînărul scriit[...] mai are mult de făcut p[...] în rîndul clasicilor.

Aceiaşi purtători [...] spiritului apologetic, [...] de scriitori de fru[...] de o virulenţă [...] cînd sînt puşi [...] a se ocupa [...] rilor. Şi aici es[...] vaţia că despre [...] scriitori, prozator[...] ales reprezentanţ[...] de critici.

Socotesc demnă [...] tea critică desfăşur[...] gescu – printre puţi[...] vat şi cultivă cu perm[...] clozitate cronica literară, [...] pasiune în egală măsură [...] turor generaţiilor –, Miha[...] V. Mîndra, Ion Vitner, Sav[...] Apreciez consecvenţa şi se[...] de care dau tot mai mult dova[...] ultima vreme, tineri ca Al. O[...] S. Damian, Matei Călinescu, G. Di[...] sianu, I. Oarcăsu, V. Ripeanu, D. So[...]lomon, I. D. Bălan.

Sînt convins de aportul din ce [...] ce mai substanţial pe care îl adu[...] îl vor aduce fără îndoială, alături [...] tinerii poeţi, prozatori şi dramatu[...] tinerii critici, la succesul literaturii noastre realist-socialiste.

5.673 SL

Victoria

Olga, întrebă Filip în șoaptă, dumneata ești? Nu putea distinge nimic. În odaie era un întuneric dens, ploaia și vîntul izbeau ferestrele acoperite cu hîrtie neagră de camuflaj. Cineva se apropia totuși de pat ocolind mobilele, ușor și sigur.

— Dumneata ești?

— Da, da, taci!

— Te rog să mă ierți, spuse Filip. N-am simțit cînd ai intrat.

— Nu-i nimic, zise femeia liniștindu-l. Știu doar că nu-mi poți deschide.

Respira aproape, rar și din rărunchi. Se oprise la un pas de el, în întuneric. Filip se aplecă peste marginea patului căutînd-o; femeia îi ...e repede mîna: avea degetele ... și imperceptibil umede.

— Olga, întrebă Filip, s-a întîm... ceva?

— Nu s-a întîmplat nimic, îl încre...nță ea tremurînd.

— Ba da, se încăpățînă Filip. Nu mă minți! Ce s-a întîmplat?

— S-a înecat „Suceava", spuse gîtuit femeia și se așeză lîngă el.

— Cînd?

— Ieri noapte, răspunse femeia. Se întorcea ca de obicei și pe drum a luat două torpile și s-a înecat. Din optzeci și patru n-au mai ajuns în port decît șapte oameni. Lumea aflase și îi aștepta — a fost ceva îngrozitor zise ea stins.

— Da, zise Filip, e război. Dar trebuie să te zbați, să lupți și să nu poți muri!

Întinse mîna după țigări — și le așezase cu grijă pe un scaun la capul patului: cămașa, pantalonii și deasupra țigările. Își aprinse țigara și simți că ...înăbușă gulerul cămășii. Îl descheie ...rămase așa — un bărbat cu obra... mare, cărnos; era tot numai spate ... să se îngrașe. Fuma și la ... țigării o privea pe ...voiată, cu coatele ...ze'. Deodată ... și ...

...se ... jignit ...ecit. ...ea. ... se dăduse jos ... să se îmbrace; ...i arde mie acum! ... spus și mie, se apără ... port. ... rugă Filip, vrei să ieșim ... spuse ea și plecă de la ...

Afară se sprijiniră amîndoi, tăcuți, de peretele uscat; aerul era proaspăt, se vedea grădina sub lumina fulgerelor, cu tufele ei înclinate și cu straturile în risipă. Trunchiurile caișilor aveau coaja întunecată de apă. Trăsnetul bubuia violent. Mirosea a frunză de nuc. Toamna se apropiase stăruitor.

„Gata, plec, se gîndi Filip. Plec și nu-i spun nimic. Dar poate că e mai bine așa"... Privea de sus, de pe scări, curtea și grădina din spate care dădea în strada cealaltă. „Dacă vine siguranța în noaptea asta am pe unde s-o șterg, își spuse. Sigur că da"...

Olga se zgribuli lîngă el. „I s-a făcut frig", se gîndi Filip ridicînd mașinal pulpana largă a hainei lui. „Ce am de gînd să fac, ce fac?", se întrebă el acoperind-o pe neașteptate cu haina sa. Cîtva timp rămăseseră unul lîngă celălalt, tăcuți, nemișcați; ea — mică, subțire, fragilă, el — mare, calm, protector. Totul se petrecuse repede și aproape pe negîndite. Acum stăteau așa.

— Filip, șopti ea, privindu-l cu o...i ei mari, blînzi, viorii, de ce nu ...ai spus nimic pînă acum?

— Nu știu, răspunse el stînjenit. E ...i. Nu mă puteam gîndi la așa lucruri ...

— Dar vezi, spuse ea, de fapt nici ... zise ea. Cum ... trebuia să-mi spui ceva. Nu trebuia nimic; doar că noi amînăm, amînăm și într-o zi ne trezim bătrîni. ...ici cum se poate să fim convinși ... risipim nici măcar o clipă din ... noastră?

Filip nu-i răspunse.

— Și după război n-ai să ai nimic de făcut?

— Ba da, o să avem o mulțime de lucruri de făcut.

— Și atunci ...

— Nu știu, răspunse Filip pe gînduri, cred că atunci o să amin să merg la doctori.

Olga rîse.

— Am să scot banca mică și am să aduc și pătura. Nu vreau să fii bolnav, spuse ea cu gingășie și atunci auziră amîndoi mașina. Venea încet, ocolind hîrtoapele pline cu apă și efortul acesta o făcea să-și legene fierăria (asta se auzea acum bine de tot), iar ei stăteau ascunși după colțul casei. Acolo nu-i vedea nimeni. Așteptau. Se oprește? Mașina păru că se oprește. Dar nu se opri. Trecu în sus, spre malul mării.

— A fost de la bateriile germane, spuse Olga.

— Nu se știe, spuse Filip. Încerca un sentiment rău prevestitor care-l otrăvea.

Dar nu se mai auzi nimic. Un minut, cinci, zece, ploaia, liniștea, petele negre, tăcute, nemișcate; apoi deodată pași. Filip îi auzea foarte bine, încordarea și emoția îi ascuțiseră auzul. În clipele acelea nu avea decît urechi. Tot restul trupului i se părea un maldăr insensibil. Se auziră voci și o lovitură în poartă: lemnul umed sună plin.

Filip coborî scările în grădină; mergea aplecat, prevăzător; mari tufe de mătură îl izbeau peste piept udindu-i cămașa. Începu să se strecoare de-a bușilea respirînd adînc, fără zgomot. Simțea sfărîmături de piatră zgîrîindu-i palmele; îi amorțisera picioarele și era ud tot și murdar de noroi pe mîini, pe genunchi și pe coate. În urma lui, Filip auzi un zumzet aproape vesel de lucruri răsturnate, de vase sparte și de căni de tablă izbite de podea. Aha, de-abia ...cepuseră să-l caute. Filip ajunse ... dac-ar fi vrut ... grădinii; se ridică ... fi putut; poarta era încuiată. Dar el nu voia încă să iasă. „N-are nici un rost, se gîndi Filip, gîfîind încordat. Doar dacă nu s-o putea altfel".

Fulgeră îndelung, o dată, de mai multe ori, și Filip văzu limpede grădina și laitul ei opus, aproape de zidul cîteva pelerine negre. Pătrundeau ...rădină. Erau trei sau chiar patru nu se mai putu distinge nimic. Liniște ticăloasă, ...

Cu o m... energică Filip se ridică și s...ă pe gard; piciorul îi alunecă ...teva ori, nesigur, pe stinghia c... înmuiase de ploaie. Filip își înt... neauzit, fără să respire ...ări pe pavajul colțuros de m... și porni repede pe sub gardu... se uită înapoi. Mergea spre ...

— Stai! ...a înecîndu-se de furie ... ceva ... lui.

Filip ... „Mă pîndeau și aici" se g... și începu să alerge legănîndu-și... Își ținea gîtul întins capu... pieptul înainte și avea astfel impre... aleargă mai ușor și m... repe... alerga mereu. Acum

Scă de

MICE TACCIU

...regră e ina... os, voinic; ar fi vru... fie subți... ușor și să nu i se ... „ursul" ... se fi zis „țîn... țarșau „lăcu... sau altfel, dar să ...st ușor ... fugă, să fi putut fu...ne, fiindc... um nu-l mai ți... ...enunchii.

...garaj... La ...mături, se gîndi el ...-o la drea... apoi la stînga și nou înainte ... mare, tăind ...aidanele nis... e. Dacă ajung ...mături, acolo ... ascund și ...sau ies prin ... la groapă și ... scap".

... distingeau în i... eric, dincolo ...alul străzii, pe ... montoriu, zi...ngi, bombardate. ...ajul! Asta-i puteri. „Gata, s... Filip se ...ie de d...rîmături.

Stai! strigă cine... dar slab, ...rie în urma lui; sau ... a avu Fi...mpresia.

„Gata, — se gîndi Filip apropiindu-se de zidurile care se acopereau în întuneric unele pe celelalte. Am ajuns!... Gata... Acuși mă dau după pereți..."

Sări peste o grămadă de moloz și în aceeași clipă auzi împușcătura și-și simți omoplatul drept izbit cu atîta violență, încît își pierdu echilibrul. Vru să se sprijine de ceva. Întinse mîna și pipăi: nu găsi nimic. Simți un gol mare în piept, parcă n-ar fi avut nimic înăuntru; dar inima era tot acolo la locul ei; o auzi în urechi pulsînd într-un fel dușmănos și plin de mînie.

Filip se lăsă să alunece pe o rampă de beton în subsolul întunecat al garajului. Acolo nu se mai putu mișca. Își vîrî palma stîngă sub haină, pipăindu-și spatele. Cămașa era umedă, plină. Carnea nu-l durea încă în locul acela. „Asta e cu omoplatul, se gîndi Filip; n-am încotro, trebuie să ies la mare, să mă ascund; nici aici nu pot rămîne!... Dar asta trebuie s-o fac acum, repede!".

Sus pîrîi un pistol automat. Filip se ridică în picioare și porni înainte. Respira greu și tușea hîrîind cu palma peste gură. Subsolul era întunecos, peste tot mormane de moloz și cărămizi sparte. „Tu-ți ceara mă-ti de cărămidă, mormăi Filip înecîndu-se: nici nu poți umbla ca lumea; mereu te împiedici! Dar lasă, își spuse, nu e departe; încă zece pași și am isprăvit".

Căzu așa, mereu, și cînd ieși din subsol și ajunse în latura dinspre mare a garajului era tot rupt, lovit, cu mîinile și picioarele pline de răni. „Acum — ori, ori", se hotărî Filip și începu să se tîrască încet, precaut, oprindu-se mereu să înghită aerul ...rimenit și să asculte.

Nu-l văzuseră. Ploaia încetase; nu se auzea decît marea sub malul înalt și cîte o rafală trasă altundeva, în celălalt capăt al garajului. Filip se ajută cu mîinile, ajunse cu pieptul în ...ol și simți clisa malului sub mîini; pe urmă o secundă nimic, și căzu fără să se lovească; pămîntul era moale aici.

Trecu multă vreme pînă cînd, strîngînd din dinți, reuși să se ridice și să plece. Nu-l văzuseră. Nu era nici o patrulă. Sub pașii lui, pepenii de mare pocneau sărind din vrej. Filip simți înclinarea malului stingîndu-se treptat. Acum călca pe scoici. Gata, ajunsese! Aici era peștera lui, sub malul acesta de calcar.

Filip se strecură anevoie prin gura ei neagră, colțuroasă, bîjbîind cu picioarele pînă la genunchi în apă. Aici era liniște, umezeală, se auzeau îndepărtate valurile mării. Filip ieși pe nisip, căzu și rămase nemișcat. Acum se putea odihni. Era obosit de moarte! Începuse să-l doară omoplatul și spatele și brațul drept. Se simțea slab îngrețoșat și somnolent — pierduse sînge. Cămașa se făcuse scoarță și i se lipise de piele.

„Am să mă gîndesc la Olga, își spuse Filip atunci, și așa toate astea or să-mi treacă. Mă pot gîndi la ea liniștit, doar ea nu poate păți nimic chiar dacă o arestează. Pe mine mă căutau; din cauza mea s-au întors la docuri cele douăzeci de submarine, cu toate că de-abia ieșiseră din port. Iar eu sînt aici, și am să stau aici pînă mîine, și pe urmă o să ies, și într-o zi o să ne vedem și eu am să-i spun o mulțime de lucruri. Credeam că o să i le spun în seara asta; dar uite că nu s-a putut".

— Nu s-a putut, Olga, zise el cu părere de rău. Vorbise tare dar în peșteră nu se auzise nimic. Filip își vîrî degetele în urechi și începu să se scuture, apoi așteptă atent, concentrat. Ar fi vrut să audă marea. Degeaba. Nu auzea nimic. Îl cuprinse nedumerirea, dar și altceva, aspru, înfricoșător și în același timp moale. Nu știuse niciodată că există așa ceva. „Ei, drăcia dracului!".

Și deodată Filip auzi marea, picăturile care cădeau, și simți aerul apăsător al peșterii. Așadar totul trecuse, senzația aceea pierise, nu rămăsese decît amintirea clipei aceleia, cea mai scurtă, mai chinuitoare și mai scîrboasă clipă din viața lui.

„Nu, se gîndi el mai tîrziu, nu se poate să mor dintr-un glonte sub omoplat. Din așa ceva nu se poate muri. Nu pot muri eu din așa ceva. Mîine am să prind garizi la gura peșterii și am să-i mănînc: doar trebuie să zac în peștera asta pînă mîine seară. Să mănînci garizi, își spuse, asta e mult mai simplu decît să te lege la gestapo sau la siguranță cu spatele de masă și după asta o bestie să-ți toarne acid peste răni — și uite că dintr-asta nu mi s-a tras moartea... Dar din ce o să mi se tragă mie moartea?".

O clipă Filip se gîndi cu încordare la moarte și atunci o văzu apropiindu-se ușor. La început era o momîie neagră și depărtată cu mișcări nehotărîte și neclare. Filip nu-și putu da îndată seama încotro mergea momîia aceea; dacă se apropie sau se depărtează.

O vreme fu convins că stă pe loc, dar apoi o văzu crescînd pe nesimțite și cu toate că nu-i auzea pașii o simțea desprinzîndu-se din ceață și apropiindu-se de el. Mogîldeața ajunse în cele din urmă aproape, așa că Filip o văzu bine. Era o femeie vîrstnică, cu broboadă neagră pe cap, și lui nu i se arătă decît pînă la brîu; restul corpului ei se pierdea în ceață; avea o frunte îngustă, ochii rotunzi, nasul turtit și buzele late; era subțire, ciufulită și își mînca unghiile.

Stăteau față în față: Filip și bătrîna. Filip se răsuci în nisip și își ridică pieptul, tremurînd din cauza efortului. Micșorîndu-și ochii, o privi silindu-se să-și amintească unde o văzuse și de unde o cunoștea pe cerșetoarea aceasta care se oprise înaintea lui, zîmbindu-i cu umilință și cu o cruzime vicleană. Bătrîna aștepta lăsîndu-se cercetată — stătea pe o piatră.

— Nu era nici o piatră acolo, îi spuse Filip, dar nu se auzi nimic; nu se auzea decît marea.

Bătrîna zîmbi și veni mai aproape. Filip îi văzu broboada neagră alunecîndu-i cu mișcări neînsuflețite de pe țidvă pe umerii uscați. Bătrîna îl privi cu ochii ei mari și fosforescenți; îl sili astfel să tacă, apoi, cu o expresie de umilință înjositoare întipărită pe față, bătrîna întinse mîna.

Se apleca încet, încet. Filip o vedea cum își apropie degetele răsfirate și străvezii de pieptul lui. Dar cu cît era mai aproape și mai sigură de izbîndă, bătrîna se schimba; era tot mai puțin temătoare, pînă cînd zîmbetul îi arătă deodată dinții lați și murdari și strungăreața sălbatică. Și abia atunci Filip reuși să-i spună foarte clar:

— Nu era nici o piatră acolo.

— Am adus-o în buzunar, îi răspunse bătrîna așezîndu-se alături; ochii ei verzui începură să sclipească iar. Era acum un păianjen într-o plasă subțire ca un fum de țigară. Zise: trebuie să facem legămîntul.

— Nu mai spune, tîrfă bătrînă, făcu Filip; de cîte ori ne-am întîlnit noi în ultimii ani?

— De nenumărate ori! De prea multe ori, și de fiecare dată era ceva care ne despărțea; dar asta nu putea să mai meargă așa. Trebuia să rămînem noi doi, singuri, față în față.

— Da, zise Filip, acum sîntem singuri, față în față, dar te urăsc și trebuie să pleci de lîngă mine. Stai cuminte, șontoroagă bătrînă, îi spuse el urmărind-o cum se apropie iar sub chipul unei bătrîne cumsecade. Stai cuminte, atîta îți spui.

— Ți-e frică, făcu bătrîna. Dar n-ai de ce să te temi.

— Nici nu mă tem, spuse Filip. Numai singuraticii cărora nu le poate spune nimeni niciodată: da, mi-ai fost de folos, — numai ăștia sînt lași.

Iar el, Filip, cunoscuse o mulțime de oameni și acum voia să și-i amintească pe toți. Încercă asta dar multă vreme nu-și mai putu aminti nimic. Și apoi deodată își aminti de pescarii aceia care stăteau pe malul mării strînși lîngă chipcea și apoi urcaseră sus pe malul înalt. Răsărea luna și stepa se lumina, și nisipurile ei argintii sclipeau pînă departe.

— Uite luna, spusese unul; și pămîntul ce mai sclipește! Of, of, Dobrogea noastră, săraca...

Și atunci le vorbise el despre Dobrogea care va fi mîine și despre comuniști, și la sfîrșit cineva nădăjduise:

— Mîine o să bată Sudul!

„Și acum stă lîngă mine tîrfa asta, și-mi întinde paharul ei cu băutură amară ca focul!", se gîndi Filip și simți în adîncul inimii sale că moare; dar la asta nu vru să se gîndească.

Așadar, unul din oamenii aceia spusese: „mîine o să bată Sudul!". „Ar fi trebuit să-i povestesc Olgăi întîmplarea asta, își spuse Filip, dar am să i-o povestesc altă dată și atunci o să-i povestesc ceva despre vîntul pe care toți pescarii îl așteaptă cu atîta nădejde. Pentru mine el n-o să mai bată niciodată. Dar ce importanță are asta dacă atunci eu însumi o să fiu Sudul! Nu-i așa, o să fiu Sudul, o să fiu vîntul acesta binefăcător și cald care mînă peștele în capcane și pe care oamenii îl așteaptă și nu-l vorbesc niciodată de rău. Eu am să fiu țărîna care nu-i înșală nici la semănat și nici la cules, sau am să fiu soarele dacă am să vreau..."

Filip se simți ușor și văzu deodată cum răsare soarele. Nu era unul singur, soarele, erau mai mulți și răsăreau pe rînd. Și soarele lui dintîi răsări curat și lin, apoi veni altul, ispititor, și al treilea îl copleși cu moleșeala lui. Iar cel din urmă soare al său pășea lent, legănîndu-se ca un bivol roșu prin ceață. Se înălța trufaș și Filip îi văzu deodată coarnele poleite lucind orbitor și luîndu-i vederea, și auzi pliscăitul sonor al stropilor de apă care alunecau de pe pielea lui întinsă și înfierbîntată înapoi în mare. Filip îl văzu aproape și-i simți dogoarea pîrlindu-i părul și pielea obrajilor.

Iar el era în peșteră, aproape de apa mării. Nu mai simțea nimic din ceea ce era în jurul său. Nu vedea. Nu auzea. Dar se înălța pe coate încercînd să se ridice și să fugă.

Moartea lui se ridicase în picioare și acum îl privea speriată. Nu îndrăznî să se apropie de el.

Desen de EUGEN MIHĂESCU

ADRIAN PĂUNESCU

La 18 ani

Calul meu n-a tropotit printre arbori bătrîni.
În aer bătrîn nu mi-am urcat răsuflările sincere.
Stele bătrîne nu-mi lunecară pe mîini.
Izvoare bătrîne nu m-au înlănțuit să-mi întunece sîngele.

Eu sînt o mulțime compactă de visători. O, visătorii
Trepte proiectate în sufletul meu —
Și-au trecut unul altuia mereu mai depline, aripele.

De aceea eu nu mai sînt unul.
Sînt mulțime, nu mai sînt unul.
Vitalizez sorii cu pulsul.
Și timpul pe umerii mulțimii din mine își zornăie pletele —
Clipele.

De aceea într-un umăr nu e doar un umăr.
De aceea stau drept sau mă plec și surîd sau sînt crunt,
Pentru ca în aerul limpede, tînăr
Pe toți visătorii din mine să-i readuc pe pămînt.

Bucurii adevărate

Dacă aș fi egal în bucurii,
În sufletul meu s-ar crispa ovale
Și nici o pasăre n-ar mai rîvni
Egala mea lumină moale.

Dar sînt atît de disparate
Și neegale sînt, la fel,
Clipele-n care mă străbate
Un alb burghiu de bucurie
Cu-atîtea vii tăișe-n el.

Oh, bucurii care vă știu alături
Sau care cu ocoluri lungi mă căutați,
Un drum al vostru trece prin omături,
Prin acești sori ai iernii, dilatați.

Oh, bucurii spontane și adevărate
Care-mi străpungeți liniștea
Și-mi răsăriți pe piept,
O gravitație solemnă vă străbate
Și voi vă preschimbați în pași cu care
Spre tinerele astre eu mă-ndrept.

Cor

O fericire-n ochii mei răsfrîng,
O fericire izbucnind afară
Și care mă cutreeră-ndelung
Ca un curent de verde dur, superb,
Trecînd fulgerător prin primăvară,
Cînd ierburi și copaci nu-i mai ajung
Și venele lui în văzduhuri fierb
Dezordonat și izbutind să doară.

Sînt fericit pentru că pot lupta!
Și existînd această fericire,
Se află pururea în fața mea,
Un flux solar atît de-armonios
Că ochii mei nu-și pot veni în fire.

Fundamentalei mele fericiri;
Adăugîndu-i suflet și culoare,
Eu simt dureri și patimi și uimiri,
Căci mă-nconjoară dur, viril și pur,
Un cor al lucrurilor dimprejur,
Un cor al bucuriilor fundamentale.

Cîntec între coloane

Programului Partidului Comunist al Uniunii Sovietice

Iată, coloanele vin mai aproape,
Albe, continuate împrejur
De fiece plantă, de ape,
De pămînt, de azur.

Spun: Comunism! Strigătul se face culoare,
Gîndu-n coloană se schimbă
Și culoarea steagului
Înconjoară cu traiectoria-i fulgerătoare.
Această coloană
severă,
înaltă
și simplă.

Steagul, coloanele vin, le apropii.
Fruntea mea și cuvintele își pierd umbrele,
Se prefac în steag, în coloane și-mi rămîn numai ochii
Arzînd fără umbră. Coloane de marmoră vin,
Dăruite de frunți și dansînd ordonat sub lumini
Constelate deasupră-le.

Gesturile demne...

Gesturile demne se continuă în timp,
Se continuă și se-ntregesc în timp
Așa cum mestecenii sînt gesturi albe
Care-și prelungesc lumina-n stele.

Revoluția socialistă din Octombrie,
Ca un uriaș focar a strîns
Gesturile îndreptate către libertate.
Le-a călăuzit spre libertate,
Gesturile demne se continuă în timp

Culori în viscol

Dac-ai deschide geamu-acestui tren,
Ți-ar deveni deodată transparente,
Mîinile, vrînd să-mprăștie un ren
Desprins din pieptul meu, să poarte prin zăpezi,
Bulgării tinerelor mele sentimente
Mărindu-se, mărindu-se ca să îi vezi.

Dac-ai deschide geamul către ger
Ai auzi cum viscolul bate cu pomii luna
Și bulgării măriți au să ajungă pîn-la cer
Și-l vor rostogoli și-l vor cuprinde.

POȘTA redacției

...STANTIN HUȘANU, Bîrlad.

...țeles, sîntem de acord cu ...oastră — transformarea so... agriculturii n-a însemnat și ...ă doar pămînt fără ha... același timp, străbaterea ...ime a spinoasei cărări ...rare la capătul căreia ...veche este abolită. ... „Primul avans", pe care ..., valorifică un element ... neconcludent pentru ... să dovedească întregul ...fletesc al celor trei ti... exterior narațiunii cînd ...ar fi trebuit să vă rețină ... aceasta este eroarea cea ...nnată a schiței. Pentru ci... cazul schiței dumneavoastră ...arte puțină importanță reacția ...ititorului — dacă acestuia îi e ... sau frig, dacă acceptă sau nu ...etele femeilor din după-amiaza ...eea sufocantă, ce bancă din parc ...referă, ce ziar citește, ce simte și ce gîndește cînd cei trei tineri șed lîngă el cu hainele noi la subsuoară. Ceea ce îl interesează pe cititor în primul rînd este cauza pentru care tinerii nu și-au luat haine noi pînă atunci, și de ce anume și le cumpără acum. Scena de la horă nu justifică nimic; nu justifică nici măcar aprecierile arbitrare ale povestitorului, care o relatează.

Renunțați la formațiunile lingvistice personale (decorul „citadian", în loc de citadin, pluralul „moskvice" în loc de moskvici-uri) fiindcă nu în felul acesta vă veți dovedi maturitatea creatoare.

MIHAI HRINCU, Arad.

Ziarul la care colaborați cu reportaje interesante desigur, ar fi trebuit să vă atragă atenția asupra cîtorva amănunte esențiale. Noi vă cunoaștem mai puțin, nu știm decît că lucrați în uzina în care se petrece acțiunea primei dumneavoastră schițe „Opinia colectivului". Deși cadrul vă este familiar, tema aleasă creează probleme de construcție pe care un condei cu mai puțină experiență în ale schiței, cum este al dumneavoastră, încă nu le poate rezolva. Noile ...ii de într-ajutorare tovărăș... ...ții care transformă oamen... ...trîndu-i cu o morală nouă, ...ă, a avut asupra eroului ... ...voastră Ionel Georgescu ef... ...re par miraculoase tocmai dator... ...nei compoziții defectuoase.

În mod ... totul inexplicabil, dup... ...e parcurge un articol apărut la ga...zeta de perete a secției, Ionel își părăsește deprinderile care, inițial, provocau nopți de insomnie conducerii uzinei. Elementul rămîne exterior și nu convinge chiar dacă Ionel ...este, se rușinează și răspunde articolului critic printr-altul, autocritic, plin de făgăduințe. Erau necesare întîmplări care să puncteze transformarea tînărului — frazei dumneavoastră pline de mulțumiri cuprinzînd un nemărturisit elogiu pentru Ionel, nu suplinesc această ipsă.

Țineți apoi seama că unealta de căpătîi a scriitorului este limba. Siliți-vă să citiți zilnic pagini bune, dar citiți-le cu creionul în mînă — studiați armonia, concizia și impe...zimea frazei. Scrieți cît mai ra... ...fel: „Un vînticel călduț îți mîngîia obrajii... producîndu-ți călduțe senzații... Dacă îți aruncai privirea sus, pe bolta cerească, observai calm seninătatea și calmul norilor ce aveau (sic) o înfățișare totuși ciudată".

Să vă sugerăm teme? Scrieți ... mai despre ceea ce cunoașteți bine.

PLAYA GIRON

(Urmare din pag. 1)

boi, avioane de luptă B-26, sau Jets, sau Sea-Furry, ca să nu vorbim de mărunțișuri ca mitraliere grele, brandturi, arme automate de ultimul tip, aflate în dotarea forțelor S.U.A.

Pirații care au spumegat Marea Caraibilor erau loiali; pe catargul lor fîlfîia un steag negru, cu tidva de mort și ciolanele încrucișate. Pirații-gusanos și-au vopsit avioanele în verde-olivo au scris pe ampenaj și pe coadă F.A.R. (**Fuerza Aerea Revolucionaria**) și au zburat astfel deasupra Cubei: erau salutați de țărani, de femei, de copii; piloții au răspuns și ei, au fluturat miinile, apoi s-au întors și au început să mitralieze; cele mai multe victime au fost rezultatul acestui procedeu tipic fascist. Au atacat Ciudad Libertad în Havana, incendiind cîteva camioane, au atacat aeroporturile San Antonio și cel din Santiago de Cuba. Intenția lor era să distrugă Aviația Revoluționară, care număra foarte puține avioane, majoritatea învechite, avioane americane rămase din timpul lui Batista. Reacțiunea promptă a artileriei a derutat pe agresori; nu credeau că muncitorii și țăranii înscriși în milițiile populare au învățat, într-un răstimp atît de scurt, minuirea armelor combate.

Piloții F.A.R. au reacționat așa cum trebuia. Mulți, treziți din somn, s-au urcat în avioane în pijamele, fără parașută, fără echipament: au respins atacul pirateresc doborînd un număr de avioane, care erau noi, gonind restul atacatorilor care au fugit spre Miami, unde nu mai puteau fi urmăriți. În tot timpul acestor atacuri avioane militare ale S.U.A., zburau deasupra teritoriului cuban, flota S.U.A. circula în rungul coastelor, la baza de la Guantanamo concentrarea de vase era atît de mare încît două s-au ciocnit și s-au scufundat.

La ora trei și jumătate dimineața se anunță debarcarea bandelor de mercenari pe **Playa Girón**, în **Ciénaga de Zapata**.

Planul lor era clar și fusese de mult prevăzut de Statul Major al Armatei Revoluționare: scopul lor era să stabilească un cap de pod undeva într-o zonă greu accesibilă (avînd în vedere că aviația și flota revoluționară cubană sînt destul de reduse, cel mai potrivit loc ar fi fost **Isla de Pinos**: odată stabiliți aici ar fi fost mai greu să fie goniți; dar Isla de Pinos fusese transformată într-o adevărată fortăreață inexpugnabilă) — unde să stabilească un clasic „cap de pod", să proclame un „guvern democratic", să bombardeze fără încetare teritoriul cuban, ori, așa cum se va vedea, să ceară ajutorul S.U.A.

Ciénaga de Zapata părea, pentru acest scop, regiunea ideală. O vastă întindere mlăștinoasă, parcă de la începutul lumii, paradisul viermilor (la propriu de data asta), al insectelor, al crocodililor, regiunea cea mai înapoiată din Cuba, unde, pînă la revoluție timpul părea să se fi oprit, într-o imobilitate colcăitoare. O singură cale ferată îngustă străbătea uriașa mlaștină făcînd legătura centralei Australia cu golful Cochinos.

Ciénaga de Zapata este însă una din regiunile unde Revoluția a adus cele mai profunde transformări. Aici trăiau cam o mie de **carboneros**, ocupîndu-se cu extragerea turbei, care li se plătea doi sau trei pesos sacul și era revîndută de 10 și 15 ori mai scump. Revoluția a dezvoltat aici centre turistice, mai ales în **Laguna del Tesoro** (închipuiți-vă Delta noastră dar în climă tropicală), Playa Larga și Playa Girón; s-au construit peste două sute de kilometri **de șosele** și drumuri, **El Criadero Nacional de Cocodrilos**. În momentul invaziei existau în această zonă două sute de învățători în toiul campaniei de alfabetizare. Fidel Castro spune undeva că un muncitor din **Ciénaga** i-a spus, imediat după victoria Revoluției, în zona Santo Tomas: „Uite, **comandante**, omul rezistă mai mult decît cîinele. Aici au murit cîinii de foame și noi trăim. Omul rezistă mai mult decît un cîine".

În momentul invaziei, locuitorii bălților putrede, oamenii preistoriei veneau cu sutele la mare, pe plajele Girón și Larga; 300 de copii din Ciénaga studiază la Havana în școli tehnice: vor deveni maeștri în ceramică, în dulgherie, în vopsitorie — deoarece e plănuită dezvoltarea acestor ramuri industriale în **Ciénaga**; 500 de copii studiază de asemenea în diferite școli; 50 de medici și trei spitale funcționează de asemenea în **Ciénaga de Zapata**.

O ambarcațiune de debarcare se apropie încet de Playa Girón: luni, 17 aprilie 1961, ora 2,45 dimineața.

Milițianul care era santinelă își închipuie că e vorba de o barcă de pescari; îi strigă să se oprească și se apropie s-o identifice. În clipa aceea începe din larg tirul de artilerie de pe două vase de război de tonaj mediu, care se apropie și ele de plajă. Unitatea de radiști, formată din cinci ostași, raportează comandamentului din **Central Australia**: „Sîntem atacați. Vom rezista pînă la unul. **Patria o Muerte!**"

Sprijinite de focul artileriei, al mitralierelor grele și al aruncătoarelor, acostează una după alta bărcile de asalt; au nume „eroice": **Barracuda**, **Marsopa**, **Aguja**, **Sardina**, **Tiburón**, **Ballena** (nume într-un fel predestinate, deoarece la ora aceasta ele sînt într-adevăr „sardele" și „rechini" și „balene"); se debarcă materialul de luptă: tancuri „Sherman" de ultimul tip, mortiere grele, tunuri fără recul, aruncătoare de flăcări, rachete terestre, mitraliere grele, echipament de radio, explozive, o cantitate enormă de muniție. Cei 1500 de mercenari, îmbrăcați în uniforma de camuflaj „leopard", pun piciorul pe plajă, lîngă Buenadventura. Un grup de milițieni îi silește să se culce la pămînt și să înceapă săpatul tranșeelor. Milițienii au o **singură** mitralieră cu care luptă pînă la ultimul cartuș.

Forța invadatoare reușește să domine cîteva ore fîșia de coastă între Buenadventura și Girón; dezlănțuie un intens foc de artilerie grea asupra șoselei; avioane americane B-26, B-29, F-86 și C-46 atacă, bombardează și mitraliază, lansează parașutiști.

Milițienii răspund cu puștile și pistoalele automate. O companie din Batalionul 339 al M.N.R. formată din muncitori și țărani din regiunea Cienfuegos, care operaseră în Escambray în perioada de curățare a viermilor, luptă cu armele ei de infanterie împotriva inamicului superior numericește. Compania nu numai că rezistă, dar trece la atac, disprețuind moartea, și ajunge pînă în fața gurilor de tun. Curînd sosește pe front artileria revoluționară; artileria A.A. care zdrobește aviația mercenară. (Printre alte acte de „eroism" piloții-**gusanos** au mitraliat ambulanțele Crucii Roșii, spitalele de campanie). În clipa aceea, pe întregul front răsună strigătul:

— **Ahora duro con ellos!** [4])

Sosesc unitățile Armatei Revoluționare, tancurile, poliția revoluționară; coloanele trec cîntînd, strigînd lozinci: Să zdrobim viermăraia! **Duro en la cabeza hasta que no guede una!** [5])

Țăranilor care înconjurau îngrijorați sediul comandamentului, Fidel le spune:

— Companeros, începe revanșa!

În timpul nopții au fost amplasate bateriile de artilerie, iar coloanele de tancuri au încercuit inamicul.

— **Fuego!**

F.A.R. dezlănțuie în același timp atacul împotriva ambarcațiunilor inamice. Și mercenarii, care nu reușiseră să străbată liniile primilor apărători ai plajei, încep să se retragă în debandadă; își azvîrl uniformele — mulți au fost prinși în cămașă și izmene și au explicat această costumație sumară zicînd că „sînt țărani săraci și n-au cu ce să se îmbrace"; foarte mulți se îneacă; voiau probabil să ajungă înot la bazele de plecare din Guatemala; avioanele lor sînt doborîte unul după altul (în clipa aceasta în „comunicatele" pe care le dădea din Miami **senor** Miró Cardona, bătrînele și veteranele avioane cubane se transformă, ca prin miracol, în M.I.G.-17, în noi tipuri de avioane sovietice nemaivăzute pînă în prezent); luptătorii pentru „democrația reprezentativă" ridică miinile, se predau cu sutele unui singur milițian; avioane militare S.U.A. de tipul „Sabre" zboară la mare înălțime, bombardează o coloană de milițieni; pămîntul Cubei frige; tancurile „Sherman" sînt scoase din luptă unul după altul; tunarii-gusanos își părăsesc piesele și fug spre mare unde ard ambarcațiunile lor; la 5,30 după masă Batalionul Poliției Naționale Revoluționare atacă Girón și-n timpul atacului oamenii se întreabă:

— Vor fi suferit mult construcțiile centrului turistic?

Și bravii **gusanos** se predau în masă:

— Am fost îmbarcați cu sila... Ne pare rău... am greșit... Iertați-ne.

Nos enganaron, iertați-ne.

Principalul vas de debarcare **Houston** a eșuat în recif. Fidel trimite o barcă și propune mercenarilor să se predea. Răspunsul: focuri de armă, muncitorul Oriente este ucis.

Un tanc deschide focul asupra vasului și în curînd un fum gros și negru își tîrăște, ca un șarpe umflat, umbra, peste întinsul albastru și pur al mării.

Au trecut 72 de ore; intervenția a fost zdrobită. Cantități uriașe de armament sînt împrăștiate pe cîmpul de luptă. În tot timpul celui de-al doilea război nici o brigadă a armatei regulate a S.U.A. n-a fost atît de bine și complet înarmată ca **Brigada de Gusanos**; mai tîrziu a avut loc la Havana, în Plaza Civica o interesantă și instructivă expoziție de armament capturat. Piața e imensă: a adăpostit de nenumărate ori peste un milion de oameni: era neagră de arme.

Rînduri, rînduri, mercenarii în ținută de **serpientes tropicales** se îndreaptă spre Havana, cu capetele plecate, unii sînt surprinși de atitudinea umană a trupelor revoluționare: li se spusese doar că aici sînt comuniști, care mănîncă oameni cu orez și cu **platanos**; răniții sînt îngrijiți în spitale; șirurile lungi în ținută „leopard" nu sînt nici măcar o armată bătută. Consemnul la Havana e sever: nici o manifestație de ostilitate. Dar cît sînt de apăsătoare privirile de dispreț, privirile Cubei întregi care alcătuiesc un fel de lespede nimicitoare. Pînă și zglobiii **negrites** nu fac dovadă astăzi de umorul lor obișnuit: ei, cei de 7—8 ani, sînt **hombres**, iar șirurile acestea în uniformă de camuflaj sînt numai niște **gusanos**; și în tăcerea aceasta de piatră, cîte un mercenar găsește de cuviință să strige populației:

— M-au îmbarcat cu sila! Am fost înșelat!

Și nici măcar nu se ride. **Los gusanos** trec printr-un coridor de tăcere și dispreț. Tăcerea, disprețul fără margini al unui popor liber.

Foarte mulți dintre ei au fost anchetați în fața poporului, anchetele au fost transmise de posturile de radio și televiziune; reproducerea unor asemenea anchete va exemplifica plastic profilul acestor lepădături ale istoriei.

ÎNTÎI UN ASASIN

Ramon Calvino, adjunctul sinistrului Esteban Ventura. N-a reușit să-și dezbrace de tot uniforma, așa că e în maiou alb murdar și în pantaloni „leopard"; are o figură lugubră de șobolan. Înainte de-a i se începe interogatoriul, se dă citire unei telegrame pe care au trimis-o membrii gospodăriei colective „Elcire Pérez González", care cer pedeapsa cu moartea pentru cel care a asasinat pe luptătorul revoluționar al cărui nume îl poartă gospodăria.

Întrebare: Îți amintești ziua de 14 mai 1951?

Calvino: Nu, senor.

Întrebare: Nu-ți amintești asasinarea lui Mario Carillo?

Calvino: Nu, senor.

Întrebare: Îți aduci aminte de ziua de 9 aprilie 1958?

Calvino: Parcă da. Parcă era o grevă... și-mi aduc aminte de niște împușcături în cartierul Vedado, în urma cărora parcă a murit Marcelo Salado. Da' n-am tras eu, a tras un locotenent.

Întrebare: Martorii spun că dumneata ai tras.

Calvino: Nu, senor, eu n-am tras. Eu nici n-aveam revolver.

Întrebare: Și nu-ți aduci aminte de negrul Abreu Fontán și de Julio Alvarez și de Manuel Aguiar pe care i-ai asasinat?

Calvino: Nu eu, alții, un ofițer, nu mai țin minte cum îl cheamă.

Și asasinul, leoarcă de sudoare, minte. Sosește o telegramă din Bejucal în care locuitorii cer pedeapsa cu moartea: asasinase aici cîteva zeci de tineri.

Calvino: În viața mea n-am fost la Bejucal.

Din sală se ridică muncitorul **Octavio Luit**, care vine în fața lui Calvino: Iți aduci aminte de mine? Cum mă loveai cu biciul, cum mi-ai smuls unghiile?

Calvino: Nu-mi aduc aminte.

Se ridică femei, îi aruncă în față asasinului fapte, milițiana Maria Elena cere să facă parte din plutonul de execuție.

Indignat, președintele îi spune:

— O singură dată în viață, Calvino, ai demnitatea de a răspunde, recunoaște-ți crimele.

UN SIQUITRILLADO [6])

Juan Montlvo Iniguez; ferchezul moșier de odinioară e abătut, neras, poartă o cămașă americană cu tot felul de figuri geometrice, femei goale: mai lipsesc un bici, harta fostei sale moșii, ca să se poată spune că Montalvo poartă stema idealurilor sale.

Montalvo „e de acord" cu toate legile revoluționare, absolut cu toate, chiar și cu reforma agrară; el „știa" cît de bune Guvernul Revoluționar, „știa" că poporul îl susține; „știa" absolut totul, mai ales că fugise din Cuba abia în februarie 1961... Declarațiile mercenarului-moșier, din care voi reproduce cîteva fragmente, sînt unul dintre cele mai elocvente documente ale turpitudinii umane; seamănă cu ceva inform, lipicios, cleios, murdar, grețos...

Prizonierul: Păi, eu am venit cu ideea de-a elibera Cuba. O idee greșită, dar am venit cu această idee.

Întrebare: Și ce aveai dumneata în Cuba înainte de-a fugi în S.U.A.? Din ce trăiai?

Prizonierul: Păi, familia mea avea moșii. Cîteva mici și una mare.

Întrebare: Deci voiai să lupți împotriva reformei agrare.

Prizonierul: Ar putea părea că e așa, dar eu pun Patria înaintea intereselor economice.

Întrebare: Atunci de cine voiai dumneata să eliberezi Cuba?

Răspuns: Acuma văd că de nimeni, dar după cîte ne-au spus acolo, aici era haos, lumea aștepta să venim...

Întrebare: Cînd ai fugit din Cuba?

Răspuns: În februarie 1961.

Întrebare: Și, înainte de februarie 61, ce părere aveai dumneata de cele ce realizase în Cuba Guvernul Revoluționar?

Răspuns: Că erau multe lucruri constructive, altele care mie nu-mi plăceau.

Întrebare: Și din februarie pînă în aprilie ți-ai schimbat părerile? Ți s-a făcut vreo „spălătură de creier"?

Răspuns: Acela care nu se înscrie e considerat un laș.

Întrebare: A, deci e o problemă de valoare morală!

Răspuns: Și de mentalitate.

Întrebare: Deci ți-a fost schimbată mentalitatea din februarie pînă în martie. Dumneata ai lucrat înainte?

Răspuns: Păi, vă spusei că familia mea avea niște moșioare și restul...

Întrebare: Cît de mare era moșia?

Răspuns: 900 de caballerias.

Din întrebări și răspunsuri mai reiese că Montalvo, la un chef, a împușcat un chelner; familia lui, „care poseda niște moșioare", a plătit judecătorii și criminalul de drept comun a scăpat după doi ani de detențiune ușoară.

Pînă la urmă, Montalvo a intonat melodia banală: Am fost înșelat, am fost îmbarcat cu sila, etc. etc.

Lamentabilele zdrențe umane n-au nici măcar curajul să-și apere deschis concepțiile; cei care înainte de zdrobirea intervenției spumegau la Radio Swan împotriva „comunismului", a femeilor puse în comun, a copiilor duși în Rusia și China, au devenit, după 72 de ore de contact direct cu poporul cuban, niște înflăcărați adepți ai Revoluției, niște victime care au fost prinse cu lasso-ul, îmbrăcate în uniforma „serpiente tropical", ca într-o cămașă de forță, și azvîrliți pe Playa Girón.

UN „PASTOR AL SUFLETELOR"

El padre Las Heras, a fost prins purtînd „glorioasa" uniformă pătată, luptînd cu arma în mînă.

Întrebare: Cu ce te ocupi dumneata?

Las Heras: Sînt om al religiei, preot catolic.

Întrebare: Aș dori să știu dacă profesiunea dumitale e compatibilă cu invadarea patriei noastre?

Las Heras: M-au înhățat cu sila în Guatemala, am vrut să fug dar pe alții care au fugit i-au prins și i-au băgat în închisoare și de alții nu se știe nimic. Eu am fost înșelat...

Întrebare: Nu-ți fac nici o impresie femeile și copiii care au fost uciși?

Las Heras: Eu n-am mitraliat pe nimeni și mă căiesc sincer și declar poporului cuban că sînt gata să-mi răscumpăr...

Întrebare: Dumneata crezi că revoluția cubană este de acord cu doctrina creștină?

Las Heras: Da, de sigur, complet de acord. Fidel Castro a spus că era o revoluție a celor umili, pentru cei umili... eu mi-am dat totdeauna seama de asta. Dar m-au înhățat și mi-au oferit 500 de dolari pe lună, iar preoții catolici yankei nu m-au invitat nici odată la masă... Eu am vizitat mai multe centre de instrucție, dar eu nu știam că **los muchachos** care se antrenau acolo vor lupta.

Întrebare: Bine, dar dumneata ai fost parașutat. Cine te-a instruit?

Las Heras: Nu știu cum îl cheamă... și eu aveam un pistol mitralieră dar numai din curiozitate. Calibrul 45.

CÎȚIVA „GUSANITOS"

Carlos de Varona: tînerel, slab, limfatic, ochelari cu ramă groasă și mustăcioară cuceritoare. Fiul lui Tony de Varona, „ministru" în Guvernul organizat de Agenția Centrală de Investigații, fost ministru în guvernul Prio, autorul moral al devastării sindicatelor și al asasinării muncitorilor.

Carlito a venit în Cuba să-l „reprezinte" pe taică-său; și el a cîntat cunoscuta melodie: „am fost înșelat, credeam că Milițiile și Armata Revoluționară se vor uni cu noi"; presat cu întrebările a recunoscut că singura lor speranță era o intervenție directă a Statelor Unite.

Carlos Rivera Collado, fiul lui Andres Rivero, prim-ministru al lui Batista, a venit „ca să nu rămînă pe de lături"; „am fost înșelat de propaganda mincinoasă care se face la Miami".

Cam așa arată profilul „moral", social și intelectual al mercenarilor.

În virtutea tuturor legilor, în vigoare în lumea civilizată a secolului XX, mercenarii și spionii, agenții unei puteri străine, instruiți și înarmați de o putere străină, urmărind reîntronarea domniei unei puteri străine în Cuba, urmau să-și ispășească vina la zidul de execuție. În timpul interogatoriilor publice cîțiva, cu nervii mai slabi, au zbierat: „Nu mai lungiți, împușcați-ne! Cerem lui Fidel să fim împușcați!" Aveau conștiința vinovăției, sau dacă nu, știau în mod sigur ce-ar fi făcut ei într-un caz asemănător.

Guvernul Revoluționar a propus însă S.U.A. să-i predea pe toți mercenarii (în afară de criminalii de război batistieni, care au fost executați) în schimbul a 500 de tractoare, răscumpărare minimă pentru uriașele daune materiale cauzate de intervenție.

Un grup de 10 mercenari de vază, cu posturi de răspundere în consiliul viermilor în exil, au fost eliberați „pe cuvînt de onoare" deși nimeni nu-și făcea iluzii în ceea ce privește onoarea lor și au plecat să ducă tratative cu stăpînul, cu el amo.

Și atunci a început spectacolul: babele isterice din Legiunea Americană, diversele Fiice ale lui Jehova, Surorile lui Christos, imaculatele persoane înscrise în cunoscuta asociație de ajutor mutual numită Ku-Klux-Klan, senatori americani și pînă la urmă Domnul John Kennedy au izbucnit într-un unanim urlet de oroare: OOOOMUUUUL! THE MAN! Finalitatea ultimă a creației divine, să fie prețuit în tractoare. S-au găsit indivizi, care ocupă posturi importante, să vorbească de cinism, să-și permită să amintească că, la sfîrșitul războiului, naziștii propuseseră un schimb: evrei contra camioane. Răspunsul aspru și plin de demnitate nu s-a lăsat așteptat; Fidel Castro declară:

„Departamentul de Stat al S.U.A. a declarat că: S.U.A. vor acorda cea mai mare considerație expedierii permiselor necesare pentru exportarea de buldozere în Cuba... În același timp, Departamentul de Stat afirmă, în declarația sa oficială, că Guvernul S.U.A. este pe deplin conștient de cinismul acestui troc care egalează tractoare cu vieți omenești, și acționează în acest caz „din motive pur umanitare".

...Guvernul S.U.A. nu are dreptul moral de-a vorbi de cinism și de-a invoca „motive umanitare".

Cinice și criminale sînt actele Guvernului S.U.A. care violează toate normele Dreptului și Moralei Internaționale, organizînd, finanțînd, înarmînd și conducînd expediția mercenarilor invadatori împotriva micului și pașnicului popor cuban.

Cinic a fost Guvernul S.U.A. pictînd avioane americane cu insignele forței aeriene revoluționare, lansînd fără avertisment, asupra aeroporturilor noastre civile și militare, un atac brutal care a costat vieți omenești și suferințe nenumărate.

Cinic a fost Guvernul S.U.A. cînd, pe deplin conștient că înșeală lumea întreagă și propriul lor popor au făcut pe reprezentantul lor la O.N.U., Adlai Stevenson să declare că aceste avioane erau cubane, că era vorba de o răscoală a forțelor noastre aeriene revoluționare.

Cinic a fost Guvernul S.U.A. cînd, după toate aceste negări publice, și-a asumat public responsabilitatea pentru invazie.

Cinici sînt purtătorii de cuvînt ai S.U.A. cînd fac imposibile comparații între evreii nevinovați și lipsiți de apărare, persecutați de naziști, și între mercenarii trădători care, în serviciul unei puteri străine, au invadat Cuba, vărsînd sîngele eroic al poporului nostru, ca și cum ar vrea să facă lumea întreagă să uite că nazismul, cu toate pericolele și ororile sale, a fost ajutat să renască în Germania Federală chiar de către S.U.A., sau rușinea fără margini că un ofițer nazist este azi șeful soldaților nordamericani în N.A.T.O.

...Declarația președintelui Kennedy ar fi cel mai bun document pentru a acuza de înaltă trădare pe invadatori, înaintea oricărui tribunal din lume. Și crima de înaltă trădare e universal pedepsită cu moartea. Cu falsa acuzație de înaltă trădare Guvernul S.U.A. a executat pe soții Rozemberg.

Pentru a nu trimite la zidul de execuție pe cei 1200 de mercenari trădători, Guvernul Revoluționar a trebuit să utilizeze cu poporul cuban toată autoritatea sa, explicînd — în discuții publice cu viermii care se așteptau la pedeapsa cea mai aspră — criteriul guvernului de a fi generos cu cei care au fost servitorii agresorului străin.

Guvernul Revoluționar nu concepe negocierile inițiate ca un schimb, ci ca o indemnizație. Această indemnizație de 500 tractoare ar compensa națiunii cubane, pagubele materiale pe care le-au cauzat invadatorii și aviația yankee, și nu viețile luptătorilor noștri căzuți, femeile și copiii asasinați, pe care n-ar putea să-i plătească tot aurul tezaurului din S.U.A. Aceasta va rămîne o datorie permanentă a imperialismului față de poporul cuban.

Dacă însă se încăpățînează să considere un schimb ceea ce este în realitate o indemnizație pentru pagube materiale, Guvernul Revoluționar va opri imediat negocierile.

Dacă guvernul Kennedy dorește să realizeze un adevărat schimb, noi sîntem gata să-l efectuăm. Guvernul Revoluționar este dispus să schimbe pe cei 1200 de viermi invadatori cu un număr egal de deținuți politici portoricani, nicaraguaeni, guatemalezi, nordamericani și spanioli antifasciști, condamnați la mai mult de 5 ani închisoare.

Este cazul să le aducem aminte imperialiștilor yankei, că în lumea lor „liberă" sînt zeci de mii de deținuți politici, patrioți adevărați, bărbați și femei azvîrliți în ocne pentru că apără independența națională, pacea, libertatea și democrația. Nord-americani închiși pentru ideile lor de pace și progres, portoricani care doresc independența unui popor mic, guatemalezi care luptă împotriva vulgarilor agenți și spioni pe care S.U.A. i-a impus ca dictatori, nicaraguaeni și spanioli care luptă împotriva lui Somoza și Franco care oprimă popoarele lor de peste 20 de ani, fără ca S.U.A. să încerce nici cel mai mărunt scrupul sprijinind asasini.

Nu i-ar fi dificil lui mister Kennedy să obțină de la aliații și slugile sale din aceste țări, cedarea acestui număr de prizonieri politici...

Acesta da, ar fi un gest umanitar din partea guvernului S.U.A. În acest caz, Cuba este dispusă să renunțe la orice indemnizații materiale.

Domnul Kennedy are cuvîntul!"

★

Que se acuerden de la Sierra
Y traigan sus testamentos!
No queremos guerra, no senor!
Pero si vienen ya verrán! [7])

(CÎNTEC POPULAR)

Am încercat să arăt, în cuprinsul acestei cărți, cine sînt apărătorii revoluției cubane, care este profilul lor moral, care le sînt idealurile: ele sînt numai omenești, pentru că totdeauna în focul crîncen al revoluțiilor se naște un nou umanism, toate resursele nelimitate ale popoarelor ies la iveală, cu o strălucire orbitoare; eroismul devine fapt cotidian, obișnuit și simplu; omul capătă o uimitoare frumusețe spirituală și acesta e un fenomen de masă; tot ceea ce secole de exploatare și de umilință, de alienare a personalității umane lasă în om, se izolează, sau este izolat. Istoria are un mers implacabil înainte și din momentul în care popoarele își făuresc conștient propria lor istorie, nu există pe lume forță capabilă s-o întoarcă înapoi: acesta este marele adevăr al secolului nostru, el își face drum în toate conștiințele, însuflețește și îmbărbătează, el este chezășia făuririi unei lumi noi, a bunăstării, fericirii, libertății și demnității.

Nu voi descrie faptele epice ale biruitorilor de la Playa Girón; ele își vor găsi fără îndoială cîntărețul care va putea spune cu mîndrie și cu tot dreptul: ARMA VIRUMQUE CANO.

Voi reproduce doar două scrisori.

Cu cîteva ore înainte de bătălia decisivă, milițianul Gil Augusto González Morera, căzut pe cîmpul de onoare, a scris soției sale:

Dragă Esther,

Pornim spre Playa Girón. Nu fi îngrijorată: avem arme bune, moralul și disciplina sînt excelente, n-o să ne poată înfrînge. În ceea ce te privește învață și tu mînuirea armelor, datoria ta, de asemenea, e să-ți aperi patria. Pentru că Patria ești tu, Mary, Nelson, Elena, Patricio și eu. Părinții trebuie să vegheze asupra fericirii copiilor lor; cred că mi-am făcut această datorie și tu, orice s-ar întîmpla, trebuie s-o continui. Iți trimit cartea „Oamenii lui Panfilov"; citește de la pagina 34 la 44 și pe urmă toată cartea.

Nu trebuie să-ți spun cît te iubesc.

GIL.

Și, în sfîrșit, scrisoarea milițienei Josefa Garcia, mama milițianului Benjamin Garcia Moreno, care a căzut la Playa Girón, în vîrstă de 16 ani neîmpliniți:

Eu, subsemnata Josefa Garcia, mama luptătorului căzut la Playa Giron, milițianul 262 din Batalionul 116, Benjamin Moreno Garcia, ceea ce pot să spun despre Benjamin sînt următoarele: s-a născut la 17 iunie 1945, a învățat să scrie și să citească și cînd a împlinit 15 ani s-a înscris în Miliție. Visul său era ca în cazul cînd Cuba ar fi atacată, să lupte cu arma în mînă. Îmi spunea: „Mamă, dacă Patria mea e atacată și mi s-ar întîmpla ceva să nu plîngi; aș vrea să-mi ocupi locul, să iei mitraliera mea și să lupți pentru mine.

Benjamin a participat la operația de curățire a viermilor din Escambray (2 luni). În 18 aprilie a plecat cu compania sa pînă la Jagüey Grande; i-am auzit ultima dată vocea la telefon, îmi spunea: „Mamă, sîntem mobilizați, nu știu unde mergem, dar îți spun că vom învinge; să nu plîngi, urmează-mă totdeauna, ceea ce am cîștigat noi nu se poate pierde."

Ca să închei vă voi spune că nu știu exact unde a căzut fiul meu, lupta a durat multe ore, nu am văzut cum l-au îngropat, am ajuns la Jagüey Grande abia după șase zile. M-am întors la Havana și m-am înscris în Miliția Națională Revoluționară. Îmi pare rău numai că nu am arma lui, așa cum o dorea. Mulțumesc tuturor tovarășilor care m-au ajutat în clipele de amară deznădejde. Voi sprijini Revoluția Socialistă pînă la moarte.

Știu că sîngele copilului meu și cel al tovarășilor săi n-a curs în zadar, pentru că astăzi, mîine și totdeauna

VENCEREMOS!

CUBA NO ESTA SOLA

De la cea mai înaltă tribună a lumii au răsunat cuvintele lui Nikita Sergheevici Hrusciov, la Congresul al XXII-lea al P.C.U.S.

„Ridicînd steagul revoluției populare antiimperialiste, poporul cuban, iubitor de libertate și-a curățit pămîntul de jefuitorii străini și de acoliții lor. Sub steagul revoluției s-au unit muncitorii, țăranii, intelectualii, precum și păturile mijlocii de la orașe. În aceasta rezidă una dintre cele mai importante izvoare ale forței revoluției cubane și chezășia dezvoltării ei continue pe drumul progresului social.

Mica insulă pierdută în largul mării a devenit acum farul nestins al libertății, care luminează tuturor popoarelor din America Latină calea spre progres.

Cuba se află departe de Uniunea Sovietică. Dar popoarele noastre sînt apropiate unul de celălalt. Inimile noastre sînt alături de voi, eroi ai Cubei care vă apărați independența și libertatea împotriva imperialismului american, care ați înscris pe steagul vostru de luptă țeluri socialiste! Poporul nostru a ajutat și va ajuta poporul frate cuban în lupta lui sfîntă pentru cauza sa dreaptă".

Și, ca încheiere, iată cuvintele eroului național al Cubei, Fidel Castro, rostite cu ocazia încheierii primului Congres latino-american al tineretului:

„Zbirii imperialismului nu vă vor ierta că ați venit în Cuba, trecînd cortina de lumină, la cortina de luz, ca să descoperiți adevărul, peste cortina de infamie și calomnii pe care au înălțat-o în jurul insulei noastre. Vă vor persecuta, vor încerca să se răzbune și poate veți cunoaște ghearele crude, sîngeroase și sălbatice ale imperialismului. Dar nu importă: imperialismul e pe moarte, imperialismul se apropie de «judecata din urmă». Trebuie să știți, cînd vă veți vedea persecutați, că aici în Cuba sînt milioane de brațe frățești care vă așteaptă; că aici, în Cuba, căminurile fiilor patriei noastre sînt și căminurile dumneavoastră. Cînd înăuntrul frontierelor Patriei zbirii în serviciul imperialismului exploatator vor voi să vă lipsească de Patrie, aici aveți o Patrie, cu toate că datoria tuturor este să lupte, acolo sau aici. America e una singură: cîmp de bătălie pentru libertate, cîmp de luptă pentru demnitate și adevăr. Aici sau acolo toți trebuie să spunem: Patria o Muerte!: aici sau acolo toți vom spune pînă la urmă: VENCEREMOS! și vom învinge!".

Titus Popovici

---

1) Cel care n-ascultă de vorba bună
N-ajunge bătrîn, vai, n-ajunge bătrîn.

2) Au venit? Au rămas!

3) Cine se gîndește la invazii
Să se gîndească mai departe,
Că dacă nu va muri luptînd,
Va muri la zid.

4) Acuma să fim duri cu ei!

5) Să le dăm în cap pînă nu rămîne unul!

6) Expropriat.

7) Să-și aducă aminte de Sierra
Și să vină cu testamentul pregătit.
Nu vrem război, nu, domnule!
Dar dacă veniți, o să vedeți voi!

P. OSSOVSKI (U.R.S.S.) „Dimineață la Havana"

☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆

EVGHENI EVTUȘENKO

Mozart al Revoluției

„...cu toată inima,
cu toată conștiința, — ascultați
Revoluția"

A. BLOK

Ascult
strigătul
uliței, —
înfiorat, străluminat.
Muzica revoluției
ca muzica unui ocean.
Muzica
a tot
biruitoare
Muzica — bărbăție, elan,
Și Castro,
pe-al muzicii val.
Muzica-n ciclon își trimite
valurile sale neobosite,
Obreros
y campesinos)*
copiii cei mai buni din popor
și fiecare din ei — un compozitor —
un Mozart al revoluției,
și fiecare Mozart al revoluției
și toți, își au, întotdeauna, Salierii lor.
Dar niciunul din acești geniali compozitori,
— nu se predă,
sînt mai tari decît ei!
Muzica
lovește
în zbiri și mișei!
În muzică,
totul
e sfînt.
Dacă cineva în giganticul avînt,
aduce o notă falsă sau întortochiată,
muzica
nu e
vinovată.

Revoluționare berete,
sombreros cu roșii egrete, —
asta nu-i operetă, —
e oratoriul unei ere
biruitoare luptînd pentru viață!
Muzica revoluției
pe mulți
îi îngheață.
Undeva peste mare
candelabre
nervoase,
prind să se-nfioare
cu lumini macabre,
prin saloanele strălucitoare
Ce-i —
nu prea vă este pe plac,
tunetul vă-nspăimîntă!
Muzicii
voi
n-o să-i veniți de hac!
Dar vă doboară
muzica revoluției,
sfîntă!
Nu vreau aplauze, nici ovații,
de glorie trecătoare
să am parte,
dar aș vrea pe vecie să rămîn după moarte
o notă
în muzica de vis și viață
în aspra, incoruptibila muzică măreață,
— muzica revoluției!
Și poate vor spune urmașii pașilor mei
că-n muzica aceasta crezînd,
am fost în viață un Mozart al ei,
al muzicii primăverii,
și niciodată, niciodată un Salieri.

În romînește de TAȘCU GHEORGHIU

Havana.

---

*) muncitori și țărani.

INSTANTANEE AMERICANE

„MISS LIBERTY"

Rușine, compatrioți americani!" — scria în ziarul newyorkez „World", publicistul Joseph Pulitzer, condamnînd indiferența publică a conaționalilor săi în fața marii acțiuni patriotice de colectare a fondului necesar pentru clădirea piedestalului de pe insula Bedloe.

Era vorba de o construcție rudimentară chiar față de posibilitățile tehnice ale Americii din acea vreme — un soclu de statuie înalt de vreo cincizeci de metri, din piatră cioplită, gol pe dinăuntru, care să fie așezat pe un fundament de beton simplu, în formă de stea, în capătul de est al unei insule minuscule din fața Manhattanului. Construcția mai avea 15 metri pînă la înălțimea cerută, dar pe listele de subscripție împodobite cu steagul înstelat nu se mai adăuga nici un cent. Iar în timpul acesta, rușine! Pe ocean, cu trupul desfăcut în bucăți, călătorea spre America o venerabilă doamnă de cupru, vărită secvență cu secvență în cala unui vapor care traversa Atlanticul, scoțînd din sirenă mugete festine. Era „Miss Liberty" cum aveau să numească yankeii familiarizați cu inofensivitatea ei, statuia „Libertatea luminînd Pămîntul", opera alsacianului Frederic Auguste Bartholdi, oferită în dar Statelor Unite ale Americii, cu prilejul unui secol de existență, de către Republica Franceză.

Această doamnă cu profil grec, cu pîntecul plin ca de femeie însărcinată, îmbrăcată în togă antică, ale cărei falduri îi cad de pe umeri ca de pe streașina unui bloc de zece etaje, supranumită de un francez de spirit „Libertatea speriind Pămîntul", e menită să simbolizeze prietenia franco-americană. Incropită franc cu franc din punga contribuabililor francezi, care n-au pregetat să subscrie cei 250.000 de dolari necesari creării acestui ciclop feminin și turnării lui în aramă, biata „Libertate" se apropia de raiul American nebănuind că nepoții unchiului Sam nu-i puteau oferi decît un soclu ciuntit, în ciuda faptului că, la acceptarea darului francez, gazdele se obligaseră să acopere în întregime cheltuielile legate de ridicarea și montarea statuii. Dar, de bine, de rău, după pateticul apel al ziarului „World" construcția soclului (125.000 dolari) a fost terminată, însă nu mai curînd de două luni de la debarcarea statuii pe pămîntul Americii.

Exact cu 75 de ani în urmă, la 28 octombrie 1886 marea statue, pentru care atunci nu s-a găsit suficientă „acoperică" spre a fi acoperită, a fost dezvelită".

Exilată pe o insulă cît palma, la ieșirea Hudsonului în Atlantic, statuia lui Bartholdi își întinde parcă a implorare brațul drept spre ocean, luminînd cu torța ei, calea spre lumea veche de unde a venit. Privită de jos, de la picioarele soclului de granit, ridicat parcă direct din apele oceanului, această doamnă verde, încremenită sub cerul american, prea colosală pentru a putea transmite vreun sentiment, te copleșește. Pătrunzi sub fustele ei străbătînd coridoare cenușii, de piatră, cu ziduri reci ca de închisoare, după ce plătești unui negru (culmea ironiei!) taxa de urcare cu liftul pînă sub călciîul „Libertății".

Dacă în 1885 bravii fii ai Americei trebuiau admonestați pentru lipsa lor de promptitudine în subscrierile pe listele de colectă ale fondului închinat construcției unui simplu piedestal, statuia cu mîna întinsă s-a dovedit mult mai generoasă, acoperind cu vîrf și îndesat, prin încasările de la turiști, în ultimii 75 de ani, chiriile cost al pietrei pe care stă. La ieșirea din lift, deasupra capului ți se deschide o grotă urîțică cu pereți de metal susținuți de o complicată schelărie de fier (constructorul acestui bizar interior a fost celebrul inginer francez Eiffel, părintele turnului cu același nume din Paris) străbătută de spirala unei scări duble, atît de îngustă încît, nu poți urca ori coborî pe treptele ei decît în șir indian. Sînt o sută șaptezeci de trepte așezate în mișcarea fusului în rotire, numai pînă la diadema cu cele șapte raze metalice de pe fruntea

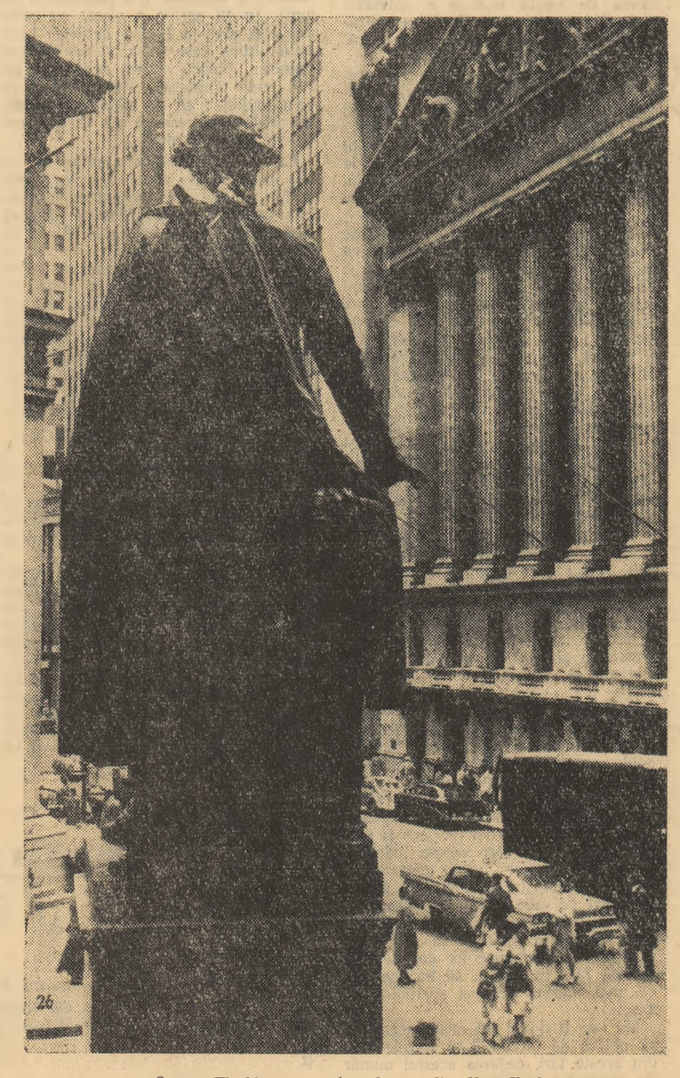

George Washington în fața bursei din New York

doamnei. De acolo, pe alte scări, curioșii se pot cățăra și mai sus, pînă în mînerul torței înălțat de brațul drept al statuii, la aproape o sută de metri deasupra oceanului.

Pe la cea de a patruzecea treaptă în urcuș, recunoști, după ireșiturile metalice ale togei de cupru, că te afli prin dreptul genunchiului „Libertății". Mai sus, gîfîind din greu, amețit de rotirea scării în jurul unui ax pe lîngă care tropăie picioarele celor ce coboară, cam pe la cea de a optzecea treaptă, judecînd după distanța tot mai respectabilă de pereți, îți dai seamă că ai pătruns în burta statuii, pe undeva, unde, dacă Bartholdi ar fi recurs mai precis la amănuntele anatomice, s-ar fi aflat ficatul ori splina „Libertății". La cea de a suta zecea treaptă, te oprești pentru a-ți mai trage o clipă sufletul, chiar în gîtlejul cucoanei. La treapta o sută treizeci ii poți ciocăni libertății în fălci, pe dinăuntru, la o sută cinci zeci te uiți afară prin unul din ochii care nu văd nimic, iar la treapta o sută șaptezeci, în sfîrșit, poposești în diadema de pe fruntea doamnei. Sînt șapte ferestruici de sticlă verzuie, pe care turiștii setoși de nemurire au zgîriat tot felul de inscripții și de nume, prin fața cărora treci cu pași precipitați, zoriți de cei ce te împing din spate. Spectacolul atît de amarnic muncit pe Golgota spiralei metalice, se rezumă la șapte crîmpee de ocean înfuriat, privit de la înălțimea unui catarg de vapor.

În plus, un colț din Manhattan sclipind în soare, cu zgîrie-norii lui de sticlă, aluminiu și piatră cenușie. Cobori fără să mai faci reflexii anatomice, sub tropăitul celor care aspirînd spre pumnul de cupru, îți urcă chiar pe deasupra capului. În jur, ca pretutindeni în acest drum, pe micul vas care te-a adus din New-York, în liftul care te-a urcat prin piedestalul statuii, pe scările din pîntecul voluminos al doamnei, sau la vespasiana publică de sub poalele „Libertății", megafoanele îți spun tot ce știu despre „Miss Liberty". Cîte kilograme afirmă, cît a costat crearea, transportul și înălțarea ei, cîți vizitatori urcă anual pe sfredelul cu trepte în mărunțaiele ei, cît de departe bat fascicolele de lumină din torța-far, și multe alte amănunte care fac din „Libertate" exact atît cît simte nevoia să știe un yankeu picat aici în timpul unui „weekend" de sfîrșit de săptămînă. Astfel documentat, n-are decît să se urce din nou pe puntea micului „ferry" care face permanent legătura între Manhattan și Liberty Island. Va retrăi, vrînd-nevrînd emoția părinților sau bunicilor săi care, cu decenii ori secole în urmă, s-au apropiat de acest țărm în aceeași legănare a valurilor. Este, desigur, o mică deosebire între profilul și sentimentele acelor pionieri ai Americii care, plini de nădejdi, au străbătut Atlanticul spre noul pămînt al făgăduinței, și strănepoții lor de azi, cei ce stau la barul vaporașului și înfulecă „hot dogs" (ciini calzi — cremvurști americani) cu muștar galben, sau țăcăne declanșatoarele aparatelor de fotografiat imortalizîndu-și imaginea pe fondul măreț al Manhattanului. De altfel, și peisajul s-a schimbat. Nepoții și strănepoții cohortelor de emigranți care, în perioada marilor migrațiuni europene spre lumea nouă au fost forțați să-și facă îndelung veleatul în celebrul lagăr de concentrare de pe Ellis Island — insula din spatele statuii libertății rezervată pentru carantina călătorilor „pe blat" și a entuziaștilor fără vize, pașapoarte, ori certificate medicale, au curățit acest ostrov al lacrimilor strămoșești și au mutat firla de triere a noilor candidați pentru America, în alt loc, ceva mai ferit de ochii lumii. La fel au făcut și cu tunurile de coastă de pe Guvernator Island, ceea ce a doua insulă din fața Manhattanului care, decenii de-a rîndul, a fost pusă să salute cu artileria sa și cu piramidele de ghiulele, alături de „Miss Liberty" maiestoasa intrare prin marea poartă a lumii noi. Astfel „curățită", panorama promontoriului cu zgîrie-nori apare, în ochii celui ce sosește aici venind din spre ocean, ca o imagine unică, de nerepetat. Ea impune, fascinează, și sperie. Verticalele semețe ale blocurilor multicolore concentrate în capul insulei, se întrec parcă între ele, coloșii căutînd să-și înalțe capetele, unul peste umărul celuilalt, spre a putea zări imensitatea oceanului. Cît de mult s-a schimbat în formă, și cît de neschimbată a rămas în conținut, apariția acestei lumi amețitoare, a cărei imagine a fost în atîtea chipuri deschisă!

Sosind aici, în ultimii ani ai secolului trecut, marele scriitor rus V. G. Korolenco, scria în fața Manhattanului:

„Prin norași de fum, pe țărm, se vădeau case uriașe de cîte 6—7 etaje..."

Cincisprezece ani mai tîrziu, în fața aceleiași imagini, Maxim Gorki consemna:

„Prin ploaia piezișă, pe țărm, se vedeau case de cîte 15—20 de etaje".

Maiakovski, în 1925, vrînd să-și parafrazeze confrații, descria imaginea New-Yorkului astfel:

„Prin fumul piezișș, se puteau vedea căsuțe acceptabile de cîte 40—50 de etaje".

Cît privea viitorul, poetul își imagina că cel ce va poposi aici în urma lui, va nota:

„Printre casele drepte cu nenumărate etaje, care se ridicau pe țărmul New-Yorkului, nu se vedea nici fum, nici ploi piezișe, nici, cu atît mai puțin, cine știe ce norași de fum".

La care, nu mai am nimic de adăugat.

America s-a sulemenit, și-a boit obrazul, și-a acoperit chipul cu dresuri, dar dincolo de stratul de fard, se ascunde aceeași față. Lucrul acesta e poate cel mai bine sintetizat în imaginea „căii albe", porțiunea de pe Broadway, de la Times Square și strada 42 pînă la strada 49, cîțiva kilometri de stradă, unde constelațiile orbitoare ale reclamelor, incandescența rece a neonului multicolor întins pe toate fațadele caselor, ori cățărat pe acoperișuri, anulează cu totul noaptea, însemnînd pe harta lumii punctul cel mai sclipitor. Este locul în care scînteierea milioanelor de lumini, avalanșa bolizilor și a cometelor de neon, formează mirajul unei lumi mirifice.

Dar cine trece pe aici în zori, în singurele ceasuri cînd flăcările reclamelor se sting, și își imaginează că într-o zi întregul eșafodaj de neon s-ar prăbuși, realizează din ceea ce rămîne dincolo de milioanele de becuri multicolore, din casele cenușii, stîrbe, murdare, cu pereții jupuiți ca de pelagră, o tristă „cale neagră".

Și totuși peste această lume, își rotește lumina torței aprinse, „Miss Liberty", statuia cea mai mult reprodusă în fotografii și caricaturi. Galateea de cupru verde de care nu s-a îndrăgostit nici un Pygmalion. Noaptea, fascicolele din brațul-far al statuii purtate în rotire cînd peste ocean, cînd peste Manhattan, se întîlnesc cu ochii fosforescenți ai reflectoarelor de pe acoperișul celor 102 etaje ale lui Empire State Building, puși să-și rostogolească luminile, peste orgia de neon a New-Yorkului. Întîlnirile acestea ritmice, de o singură clipită, dintre ochii celor doi ciclopi, cel feminin și cel masculin, dominînd unul de pe ocean, altul de pe uscat poarta lumii noi, apar în vacarmul nopții new-yorkeze ca o conversație mută, de nedescifrat. O fi un S.O.S. lansat cu semnale luminoase, sau o simplă cochetărie între doi coloși care își fac reciproc cu ochiul? Atunci trufașul Empire cochetează cu o babă, și numai depărtarea de ea îl înșeală.

Femeia cu torța a îmbătrînit, s-a gîrbovit, vîntul, ploile și furtunile i-au înverzit chipul și mai mult, transformînd-o la o vîrstă de numai 75 de ani, într-o bătrînică singură și tristă.

S-a născut ca din părinți săraci, care abia au agonisit cent cu cent scutecul de piatră pe care le-a crescut progenitura, dar a avut o tinerețe năbădăioasă și o maturitate perfidă. Acum, inutilă și inofensivă, lasă să i se scotocească sub fuste pentru zece cenți, puși într-o cutiuță cu clopoțel ținută între palme de un negru care ar avea atîtea de spus despre cuvîntul libertate!

Și, de rușine, sau poate din bun simț, bătrîna singură și tristă, s-a întors cu spatele spre America.

Ioan Grigorescu

Critica și dezvoltarea reportajului

(Urmare din pag. 1-a)

este, fără modelările fanteziei, accentuează asupra necesității elaborării artistice de care reporterul trebuie să țină seama. „Afirmația că reportajul consemnează faptul așa cum a fost, scrie criticul, trebuie socotită nefericită, dacă prin aceasta se subînțelege înlăturarea activității artistice".

În anii din urmă, odată cu înmulțirea apreciabilă a cărților de reportaj, odată cu ridicarea unei promoții tinere de reporteri, dintre care cîțiva se impun deja ca personalități artistice distincte, determinată deci de aceste împrejurări, critica literară se ocupă cu tot mai multă atenție de reportaj. Diversele cronici sau articole consacrate noilor cărți care apar, încercările teoretice, unele din ele cu caracter mai larg, aduc contribuții reale la scrierea unei estetici a reportajului romînesc contemporan. Astfel, Mihai Gafița pledează și el pentru încadrarea reportajului între genurile literaturii (vezi articolul „Contribuția reportajului" în „Gazeta literară"), S. Damian solicită genului „o perspectivă mai înaltă estetică, care ierarhizează notațiile" (cronica la „Pasărea Fenix" de I. Grigorescu — tot în „Gazeta literară"), N. Ciobanu discută despre rolul deosebit al reportajului în cadrul societății noastre, considerînd și el necesar a se fundamenta o estetică a acestei specii. („Pentru o estetică a reportajului literar" — „Steaua" nr. 9/1961).

Din păcate, asemenea încercări de a aborda problema reportajului și în implicațiile sale mai largi, teoretice, nu constituie pentru criticii citați mai sus decît preocupări ocazionale și, de aceea, ideile expuse de ei, unele de real interes, nu sînt duse pînă la ultimele lor consecințe. Ele rămîn, de cele mai multe ori numai la stadiul enunțiativ. Chiar articolul lui N. Ciobanu, la care mă refeream mai sus, deși își propune de la început să adîncească unele aspecte teoretice ale reportajului, nu reușește aceasta — limitîndu-se să reamintească idei în general cunoscute despre care aspecte, ținînd seama de caracterul etapei prezente, trebuie să-și îndrepte atenția critica reportajului? Desigur, în aprecierea activității reportericești principalul criteriu al criticii trebuie să fie, ca și în cazul întregii literaturi, acela al confruntării operei cu viața actuală, al raportării ei la cele mai noi și mai semnificative aspecte din realitate. Aici se cere neapărat o precizare. Criteriul confruntării nu înseamnă, așa cum sînt tentați să creadă unii, o mecanică simplă, „confruntare" și atît, ci implică, totodată, drept factor indispensabil și o apreciere, de maximă exigență asupra calității artistice a reflectării.

A ține seamă numai de unul sau de celălalt dintre acești factori înseamnă a aplica strîmb ceea ce numim criteriul confruntării. Aceasta s-ar solda, în planul judecății de valoare, fie cu elogierea unei lucrări scrise „frumos" dar reflectînd palid, necorespunzător realitatea, fie prin aprecierea superlativă a alteia numai pentru merite tematice.

Nu de puține ori se întîmplă ca și în domeniul reportajului, cercetătorii fenomenului literar actual să simplifice acest important criteriu al aprecierii critice, ajungînd, firește, la judecăți de valoare eronate. Am citit de pildă destule articole despre reportaj în care atenția criticului se concentra exclusiv către descrierea unor procedee stilistice, a unor tehnici reportericești care, în sine, nu ne pot spune nimic despre valoarea scrierii respective. În fond aceste tehnici — fie ele oricît de ingenioase — au, se știe, un caracter neutral, ele pot fi folosite fericit sau nefericit, adecvat sau inadecvat obiectului. Aș aminti în acest sens ciclul mai vechi de articole publicate în „Tribuna" de I. Lungu („Între proză, reportaj și poem în proză") cu unele observații interesante, dar fără a se putea ridica la generalizări, menținîndu-se în fond la o inventariere care, oricum, nu poate rămîne definitivă; la articolul de aceeași factură, al lui Virgil Ardeleanu „Reportajul ca modalitate literară" („Scrisul bănățean", nr. 12/1960). Nu consider, de asemenea, îndreptățită nici poziția exclusivistă a lui Radu Cosașu, din articolul său „Reportaj «monografic»", publicat în „Gazeta literară", în care o formulă reportericească este condamnată în sine, fără a se ține cont de conținutul pe care ea este chemată să-l exprime. Există însă, cum spuneam, și cazul contrariu cînd concesia criticului pornește din rațiuni exclusiv tematice. În legătură cu volumul „Dobrogea în marș" de Petru Vintilă, care poate fi apreciat pentru buna documentare, cercetarea atentă a realităților dobrogene de azi — de altfel datorii elementare ale reporterului — se pot formula obiecții critice pornind tocmai de la constatarea că scriitorul manifestă o admirație aș zice necreatoare pentru arta înaintașilor (bogziană în cazul de față) denotînd, în fond, apatie față de necesitatea de a se exprima, în reportaj, într-un stil original, specific. Iată însă că un critic, I. D. Bălan, absolvă lucrarea de orice slăbiciuni grăbindu-se să aplice, defectuos, criteriul confruntării. Și astfel, scrierea în discuție trece examenul critic cu calificative binevoitoare: „actuală, folositoare și bine narată". Ce înseamnă însă sub raportul judecății de valoare, „bine narată"? Nimic altceva decît o formulă fără acoperire. Ne putem oare mulțumi doar cu atît de la o carte de reportaj, astăzi, cînd există o tradiție înaltă, la noi, a acestei specii, cînd cei mai mulți dintre reporteri depun reale eforturi de înoire creatoare a acestei tradiții?

Cercetînd cele mai recente scrieri de reportaj critica va putea constata că există condiția obiectivă de a adresa creatorilor din acest domeniu, odată cu îndemnul de a păstra cele mai strînse relații cu noul din viață, și chemarea la o exigență artistică mereu mai înaltă. Avem dreptul să pretindem reportajului literar ca, transmițînd întocmai datele realității, fără a le modifica, să aducă totodată o viziune artistică proprie a acestei realități, să însoțească relatarea cu o încărcătură emoțională capabilă să ne releve atît concepția socială, filozofică a reporterului, cît și fizionomia sa afectivă. Este binevenit, cum se exprima cineva, ca și în acest domeniu critica să ridice cu încă o unitate „ștacheta calității", în interesul acestei specii literare, aflată la noi în vertiginoasă creștere.

G. DIMISIANU

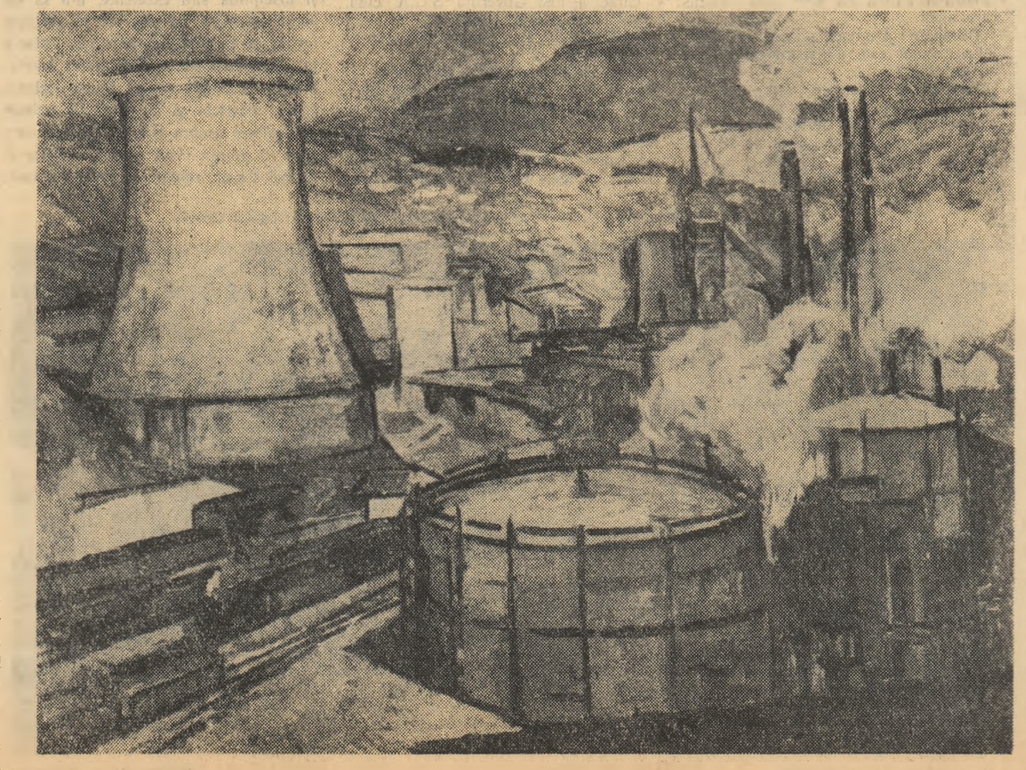

VIRGIL DEMETRESCU—DUVAL „Reșița"

TOMA GEORGE MAIORESCU

Sturionii

„În barajul de 5 km al marii hidrocentrale de pe Volga s-a amenajat și un lift, care urcă peștii din cursul superior al Volgăi în noua mare".

Ziarele.

I.

Din ere trec sturionii
fulgere albe cu bot ascuțit
pe Volga în sus
și pe Volga în jos
dinspre mare
cu pîntece albe și pline
și iarăși spre mare
cu noi generații
pe drumuri știute numai de ei
pe drumuri adînci
prin timp și prin ape
spre locuri știute numai de ei
spre tainice locuri
calde și-ascunse
pleacă și vin
și iar se duc și revin
spre locuri știute numai de ei
pe drumuri adînci
prin timp și prin ape
cu chemări din tainice ere în pîntec
să-și continue ființa
în eternitate.

II

Stau stînci ascuțite în cale?
Cu burți sfîșiate
trec sîngerînd mai departe...
Stau praguri în cale?
Se strîng ca un arc
și sar
și recad
și puternicii trec mai departe...
Dar ochi-s acum rotunzi
de uimire:
nu-s stînci
și nici praguri
în mijlocul apei...
ce-i duce spre locuri știute de ei
calde și ascunse
nu-s stînci
și nici praguri...
în fața barajului nou,
ioil peste noapte
în mijlocul apei
sînt ochii rotunzi
de uimire.
Și sar sturionii
se-arcuiesc îngroziți
cu chemarea din tainice ere în pîntec
și se zbat
și salță spre țărmul nădejdii
și recad plescăind în apa dușmană
cu ochii rotunzi de uimire.
Și pot să înțeleagă
că spre locuri știute numai de ei
calde și-ascunse
n-or mai ajunge
vreodată?

III

Stau față în față:
chemarea din tainice ere
și barajul gigant de lumină.
Orbul instinct
și rațiunea umană.
Și aceleași drumuri comune:
continuarea ființei
în eternitate.

IV

Iată la picioarele mele
Natura:
Stînile. Viața primară. Orbul instinct
Nu mă înșinuiți de cruzime.
Vă voi ridica în năvoadele speranțelor
peste pragul dușman.
Nu. Nu m-am gîndit numai la mine.
V-am lăsat cale verde
să treceți și singuri
spre locuri știute numai de voi
calde și-ascunse
voi singuri.
Urletul instinctului astăzi e surd.
Aleșii nu-s cei puternici
ci cei care caută.
Veți căuta, deci, lumina cea verde
pe care am aprins-o
în fruntea barajului alb
și veți trece pe drumul cel nou
prin marea cea nouă
spre locuri știute numai de voi.
Veți adăuga la instinctul cel orb
o deprindere nouă:
căutarea.
La forță —
suplețe.
Și veți trece din nou
prin ere și ape
pe Volga în sus
prin marea cea nouă
cu pîntece albe și pline,
și pe Volga în jos
cu noi generații,
continuîndu-vă ființa
în eternitate.

V

Și, poate, descătușată,
rațiunea umană
turnîndu-se-n monumentele-trepte
ale desăvîrșirii
(ca să urce
spre o nouă desăvîrșire),
se adaugă ea însăși
chemărilor din tainice ere
și creează ea însăși
o doua natură —
Natura.

Carnet CINEMATOGRAFIC

Intîlnire pe cablu

O lucrare de diplomă a unor tineri cineaști sovietici (Frunze Dovlatian și Lev Mirski). Deși este încă prea devreme pentru a face caracterizări sintetice, integrăm și noua producție în curentul larg înnoitor care se manifestă în cinematografia sovietică.

Un bărbat, de o statură atletică, se urcă pe un stîlp de metal extrem de înalt, iar în vîrf, cu un gest maiakovskian, atinge discul roșu, enorm, al soarelui. Filmul începe printr-o imagine spectaculară, o hiperbolă a năzuințelor cutezătoare. Ca patosul romantic să nu răsune grandilocvent, imaginea capătă și un accent comic, fără a trăda însă valoarea simbolului. Profilat pe cer, învingătorul, care contemplă de sus furnicarul orașului, își aprinde țigara de la focul solar.

Considerăm o trăsătură specifică pentru noile realizări ale cinematografiei sovietice romantismul elanurilor, tratat și cu o doză de umor, tonic — cerber al sentimentalismului. Nu numai prima secvență din „Intîlnire pe cablu" evidențiază această manieră de creație. Mai departe. Pe ...tier sosește soția unuia dintre con...ri cu copilul nou născut. Micul ...ece, pe rînd, în brațele vin...le muncitorilor; apoi, în jurul ... înălțat ca un zeu al cons... se pornește un dans și băr... cu voci răgușite, intonează un ... soldățesc. Aparatul se indepăr... pentru a cuprinde panoramic ... explozie de veselie a unui ... de oameni, pe un mic petec de ... înconjurați de apele rîului ... imensitatea cerului siberian. ...: doi îndrăgostiți se întîlnesc, ...rsit, pe cablul aflat la o altitu... amețitoare. Instalați pe sîrmele ...nte, ei își șoptesc vorbe de dra...te, nepăsători la spațiile care se ...că în fața lor.

...n expresia uneori brutală, de un ...mic al stînjenelii, al izbucnirilor ...agerate, al neajustării, inerentă ori...ului început cînd intențiile își caută ...la un material adecvat — se adă...ostesc sentimentele prea grave. În...uși subiectul filmului este conceput ...a un torent romantic, reprimat mereu prin intervențiile comediei. Gorin este un tînăr funcționar la o casă de economii, răsfățat, izolat de viață, sfios și individualist. Se dezmeticește datorită unei confruntări cu munca unei brigăzi comsomoliste în taiga. De fapt se petrece o regenerare cu caracter patetic. Stingherit de propozițiile superlative, eroul se ridică pe treptele entuziasmului, pronunțînd adesea vorbe stîngace, făcînd mișcări caraghioase. Anevoioasă este acomodarea tînărului lucrător în finanțe, la traiul brigăzii, silit să joace stîngaci, cîteva minute, conform tradiției, înainte de a primi poșta, incitat, în urma unui sfert de pahar de vodcă, să țină o filipică împotriva existenței banilor, încurcînd prin lipsa de îndemînare și mai ales prin manifestări de individualism, munca brigăzii.

Cînd daunele aduse colectivului din cauza veșnicelor abateri de la disciplina și rigorile muncii ajung foarte mari, Gorin refuză totuși să-și abandoneze tovarășii. Nu rostește însă discursuri, ci mărturisește rușinat, o destăinuire penibilă între bărbați, că o iubește pe Beriozka.

Despre iubire filmul vorbește cu solemnitate, deși, ca de obicei, scenele de relatare au și resurse comice. Îndrăgostiții schimbă între ei fotografiile, ele sînt însă de astă dată clișeele examenelor radiologice de la recenta vizită medicală. Scena are un efect tulburător. Dragostea este văzută ca o apariție demonică, de neexplicat, care răvășește sufletele bărbaților, îndemnîndu-i să întreprindă acțiuni ridicole. Dar în hotărîrea cu care înfruntă ridicolul, tînărul dă dragostei și o semnificație eroică. Pe aceste coordonate, filmul ar fi putut încă dezvolta sensurile incipiente, afirmate cu vigoare. Îl judecăm remarcînd mai ales însemnele noului. Reținem fervoarea cu care se insistă asupra ideii de bucurie, bucuria de a fi solidar, bucuria de a comunica gînduri și sentimente cu tovarășii apropiați, posibilă într-un colectiv socialist. Spunînd bucurie, riscăm să întîlnim încă odată sprîncenele încruntate ale tovarășilor Remus Luca și Al. Oprea, care cer rîtos excluderea acestei stări „metafizice" din viața oamenilor.

Înscriem „Intîlnire pe cablu" pe traiectoria deschisă de filme ca „Scrisoarea neexpediată" (și subiectele lor se aseamănă), creația lui Kalatozov avînd, însă, pretenții cinematografice mult mai vaste și suferind din pricina unui scenariu insuficient, neadaptat la tensiunea viziunii regizorale.

În căutarea unui patos romantic, cu simboluri avîntate, nedesprinse din severitatea și austeritatea unor condiții reale, filmele amintite se înrudesc, evidențiind, împreună cu altele, un stil al cinematografiei sovietice actuale.

S. DAMIAN

Cadru din filmul „Intîlnire pe cablu"

Copilul trupei

Printre filmele despre universul complex al copiilor, producția cineaștilor cehi are merite certe.

Personajul principal, un copil, nu este genial, nu are intuiții deosebite, uită să se spele pe gît, nu manifestă un deosebit atașament față de protectorii lui.

Acest copil nu trăiește într-un mediu social ostil ca micul erou al lui Truffaut din „400 de lovituri", nu există nici un om decăzut ca în excepționalul film spaniol „Unchiul meu, Jacinto", pe care l-am dori reproiectat, nu cunoaște nici micile dureri ale lui Serioja, din filmul cu același nume, nimic deci în afara obișnuitului. Chiar și durerea anilor petrecuți în lagărul de concentrare nazist este estompată, reamintită rar și cu multă delicatețe. Iar războiul, fondul vizual și sonor permanent al imaginilor filmului care au în prim plan o unitate militară auxiliară, nu devine un prilej pentru scene dramatice. Căci ce poate fi grav, încordat, în munca de zi cu zi a „spălătoreselor", o grupă de cîțiva soldați care clătesc rufele regimentului? Din contră, asupra filmului plutește o undă de umor, abia simțită, care naște uneori compătimire față de cîțiva oameni lăsați să vegeteze în spatele frontului.

Frantișek, „copilul trupei", este atașat pe lîngă „spălătorese". Dar puștiul, cu fața ascuțită, încăpățînat, îi privește cu dispreț pe „auxiliari". Vrea să aibă o armă automată, să tragă în dușman. Așa se nasc cîteva peripeții, dar care nu au, nici acestea, nimic senzațional. Chiar și trimiterea de mesaje, peste cîmpul de tragere al dușmanului, se petrece calm, Frantișek îndeplinindu-și misiunea fără incidente, în afara ...capturii senzaționale a unei fetițe care ascundea, în pădure, de frica nemților, o vacă. Apariția acestui nou personaj este încă un prilej de a aprecia bunul gust al realizatorilor care nu transformă fetița într-un fel de Shirley Temple pe front.

Totul este pictat în linii subțiri, culori pastelate. Regizorul este undeva în umbră, operatorul nu își plimbă cu ostentație aparatul. Iar scenariul, scenariul nu l-am aurit, nu l-am văzut.

Am văzut un film care trebuie apreciat ca o realizare integrală, imaginea fiind cea care aduce valoare conținutului. De aceea nici nu facem să rezum subiectul filmului. Cum ar putea cuvintele să exprime acel dans de adînci semnificații al rufelor puse la uscat care se însuflețesc, întregind momentul bucuriei eliberării primului sat de pe pămîntul cehoslovac. Sau ce ar însemna povestirea secvenței cînd puștiul stă de vorbă cu fetița explicîndu-i ce înseamnă un lagăr de concentrare? Ar reprezenta foarte puțin față de calitatea imaginii care descoperă în prim plan două capete de copii, cam de aceeași vîrstă, dar total deosebiți ca experiență de viață. E o scenă de un umanism profund, care acuză direct nazismul. Sublinierea este făcută de un mic amănunt: un număr tatuat în lagăr pe brațul copilului și căruia fetița nu-i înțelege rostul. Cu aceeași grijă sînt puse în relief caracterele umane ale cehilor care luptă pentru libertatea patriei lor. Aceste semnificații ale filmului sînt excelent puse în valoare, de cele mai multe ori, prin mijloace strict cinematografice.

Dar defecte? Desigur că există. Mai ales sub raportul inventivității. Uneori lipsa voită de ostentație duce la cenușiu, mai cu seamă în ceea ce privește imaginea. Iar îngroșarea conflictului, în cîteva scene, cum ar fi cea a prinderii unor spioni, dăunează unității filmului.

În încheiere numele realizatorilor acestui film reușit, nume care trebuie reținute: scenariul: J. A. Novotny și K. Kachyna; regia K. Kachyna; imaginea: Josef Illik.

Sergiu BRAND

Poveste despre o fată

De fapt, povestea lui Ciaureli despre Lali — tînăra absolventă a Institutului de medicină din Tbilisi — începe cam cu două decenii mai înainte ca fata să se fi născut, în focul Marii Revoluții Socialiste, atunci cînd s-au făurit nu numai condițiile materiale ale fericirii tineretului sovietic, ci cînd s-a plămădit și structura sufletească a omului nou. 1917 este prezent în permanență în conștiința, în reacțiile sufletești și în trăsăturile tinerilor ... astăzi. Ideea principală a filmului — ...rcată în limitele unui „prolog" în ...e doi veterani ai Revoluției vizitează la Geneva, vechea cafenea frecventă de Lenin și a unui „epilog" în care ...și bătrîni revoluționari determină ...ul pe care-l va urma în viață Lali ...pare pregnant în tot timpul filmului.

...li este o fată veselă, exuberantă, ...imțul datoriei, cu concepții sănătoa... ...onsiderînd ca o chestiune de onoare ... îndeplinească misiunea umanitară ...edic acolo unde e mai multă nevoie de ea, la Opalo, un sătuc de păs... situat într-un vîrf de munte, „la ...tul pămîntului". Aici face cunoștință ... existență nouă, unde pantofii cu ...nalt și bluzele de nylon nu-i sînt ...ici un folos. Lali nu disperă și nici ...r nu pare decepționată. Își găsește ...amirea în activitatea ei profesională, ...iutorul pe care-l dă celor din jur. ... fuge înapoi la Tbilisi, dar nu din ...e egoiste, ci pentru că tinerețea ...lpsa de experiență profesională îi ... o festă. E cît pe aci să provoace ...tea unui copil și asta o descumpă... ... „Oamenii mi-au încredințat viața ...i eu nu sînt în stare s-o apăr" — ... ea, pentru ca într-o altă replică să ...mărturisească înțelegerea cauzelor greșelii: „Am fost răsfățată, nu sînt ...ită cu greutățile, nu sînt pregă...pentru viață".

...ste despre o fată" se menține ...ul unei comedii ușoare, plăcute, ...și reconfortante, în care Lali se ...ce la cuibul ei de vulturi, cu... frumusețea nopților de vară, ste... ...ostea, urmărește prin telescop ...racheta lansată spre Venus și înțelege că ...cosmică este strîns legată de salvarea ...urorei".

F. Z. FLORIN

Imagine din filmul „Poveste despre o fată"

AUREL MUNTEANU (Ianopol)

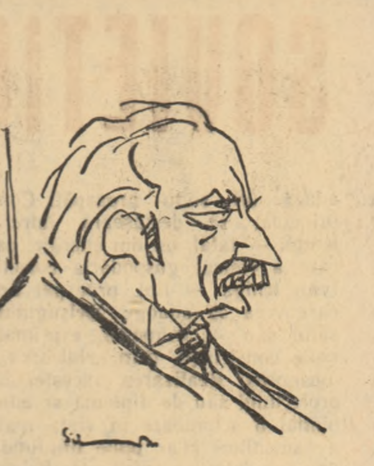

EMIL BOTTA (Prof. Banu)

IRINA RACHIȚEANU-ȘIRIANU (Maria)

EMIL LIPTAC (Axinte)

Desene de SILVAN

Carnet teatral

„Oamenii înving" de AL. VOITIN

Teatrul Național „I. L. Caragiale"

După succesul înregistrat în stagiunea trecută cu drama „Oameni care tac" — surprinzînd un emoționant și grăitor moment din istoria luptei poporului nostru, condus de comuniști, împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru libertate — scriitorul Al. Voitin se înfățișează din nou spectatorilor săi cu o lucrare menită să continue, pe un plan istoric superior, — al victoriei, — acțiunea eroică desfășurată de protagoniști în anii întunecatei ilegalități.

Se pare că este vorba de o trilogie — sau poate o tetralogie — prima încercare, și temerară, de acest fel, în literatura noastră dramatică modernă. In orice caz, subiectul lucrării, — care se anunță deosebit de interesantă — solicită fără îndoială formula adoptată și încă de pe acum se poate spune că dramaturgul a găsit soluții potrivite.

Noua lucrare își situează acțiunea în ziua și noaptea premergătoare insurecției armate și istoricului act de la 23 August 1944. In scenă revin majoritatea personajelor care făcuseră obiectul atenției dramaturgului în prima parte a trilogiei (sau tetralogiei) spectatorului oferindu-i-se, în primul rînd, răspunsul cu privire la evoluția acestor personaje în intervalul de timp care le desparte de noaptea petrecută în beciul siguranței burghezo-moșierești. De acest răspuns ține și principalul conflict al noii piese, deși, de data aceasta, avem de a face cu situații dramatice mult mai complexe, venind să pună prin contrast în lumină, pe de o parte, marasmul și prăbușirea lumii vechi, iar pe de alt parte, eroismul și patriotismul fierbinte al acelor forțe sănătoase și progresiste ale poporului nostru care, neprecupețind nici un sacrificiu, au pregătit și înfăptuit actul Eliberării și întoarcerea armelor împotriva adevăratului dușman, hitlerismul.

Din punct de vedere scenic ideea aceasta și-a găsit o fericită rezolvare prin desfășurarea acțiunii pe două planuri distincte, a căror interferență accentuează elocvent contrastul urmărit de dramaturg. Toate elementele acțiunii se consumă în casa decrepitei boieroaice Elencu, obsedată de pretențiile ei de descendentă a Mușatinilor și de amintirile — singurele care îi mai fac să tresară memoria — anilor petrecuți la Paris în timpul Comunei pe care o privise cu ura specifică neamului ei de odioși stăpîni de robi.

„Sus" — în apartamentul „Mușatinei" își petrec ultimele zile de neputincioasă furie, bătrîna decrepită, nepoata ei, Ivonne, o ființă decăzută, aflată pe ultima treaptă a mizeriei morale, care nu s-a dat în lături de a se oferi cu oneroase intenții negustorești ocupantului hitlerist, și amantul acesteia, Ianopol, afacerist murdar și escroc, trădător, gata oricînd să ucidă pentru a-și „salva" interesele.

In zugrăvirea acestei faune și îndeosebi în realizarea chipului moral al Mușatinei — dramaturgul a dovedit în continuare calitățile sale de portretist, fiecare din personajele amintite căpătînd în piesă o profundă și puternică valoare simbolică, de o impresionantă pregnanță, reușind să stîrnească ura și disprețul acuzator al spectatorilor.

„Jos", în subsolul casei, se desfășoară — ingenios mascată, pentru cei „de sus" — activitatea unui grup de luptători comuniști, angajați în acțiunea de pregătire a insurecției armate, și în profilurile cărora îi recunoaștem pe principalii eroi ai dramei „Oameni care tac": muncitorul ceferist Axinte, studenta Rada, țesătoarea Maria. Alături de aceștia se află un nou personaj, tînărul locotenent Ștefan, reprezentantul elementelor progresiste din rîndurile armatei noastre, care, răspunzînd chemării Partidului Comunist s-au alăturat, din tot sufletul și animați de înalte sentimente patriotice, luptei glorioase care a dus la izbînda insurecției armate.

Ieșit din închisoarea unde fusese aruncat de călăii siguranței, după îngrozitoare torturi, ceferistul Axinte organizează și conduce acum activitatea grupului de comuniști care aveau misiunea să strîngă arme, necesare înfăptuirii insurecției. Aceleași nobile trăsături de caracter care cuceresc simpatia caldă a spectatorilor, hotărîrea de fier, calmul, spiritul de sacrificiu, încrederea de neclintit în cauza misiunii sale, intransigența comunistă, fac din acest erou un veridic reprezentant al acelor fii credincioși poporului nostru, cărora li se datorește înscrierea primelor pagini ale noii noastre istorii.

Nu putem să nu remarcăm însă faptul că portretul acestui luminos erou se realizează din linii încă prea sumare, și că, în general, și de data aceasta, caracterul său nu are adîncimea și complexitatea pe care toate datele lui inițiale le-ar fi presupus în mod firesc.

Mult mai adînc, din acest punct de vedere, ni se pare realizat profilul Mariei, devenită, dintr-o femeie simplă și neștiutoare, un luptător conștient, a cărui prezență în scenă se impune în împrejurări mult mai variate și mai bine reliefate.

Aceleași aprecieri impun și modul cum ne este înfățișată evoluția bătrînului doctor Banu, cel care în finalul dramei „Oameni care tac" își manifestase dorința de a deveni comunist și care, acum, în noile împrejurări, izbutește să demonstreze convingător, prin întreaga sa comportare, că adeziunea sa nu s-a oprit la vorbe, ci a devenit, într-o mare măsură, o realitate.

O justificată prezență din punct de vedere artistic își află în scenă și tînărul locotenent Ștefan, personaj conturat cu destulă vigoare — deși i s-ar fi cerut și în acest caz, dramaturgului, o mai atentă preocupare în direcția adîncirii trăsăturilor de caracter ale eroului, precum și în direcția unei mai evidente și mai accentuate participări a acestuia la acțiune. In sfîrșit un alt nou personaj — bătrînul servitor al Mușatinei, — Ion — îi oferă dramaturgului, ca și în cazul lui Zigu din „Oameni care tac", prilejul unui portret în aceeași măsură pitoresc și profund uman, cu o evoluție în sensul înțelegerii momentului pe care îl trăiește, bine studiată și gradată.

Spuneam că principalul conflict al noii lucrări își are izvorul în răspunsul pe care dramaturgul își propune să-l dea modului în care s-a desfășurat și se desfășoară drumul parcurs de eroii centrali ai primei piese.

In scenă revine și de astă dată studentul Mihai, cel pe care în noaptea petrecută în beciul siguranței îl cunoscusem evoluînd de la un orb apolitism la distrugerea adevăratului său rost în viață.

Iată însă că timpul trecut de atunci a operat în mod negativ asupra caracterului său slab; numit asistent universitar al unui fascist notoriu, înrolat în armată și trimis pe front, Mihai devine o unealtă docilă în mîinile burgheziei și, viciat de carierism, alunecă definitiv în mlaștina fascismului. Pentru „meritele" sale cîștigate pe frontul trădării de patrie, primește crucea de fier și astfel ajunge în rîndul dușmanilor celor mai înrăiți ai poporului.

Confruntarea dintre el și Rada, studenta comunistă care, necunoscînd trădarea și prăbușirea lui morală, continuă să-l iubească, capătă în piesă valori de un impresionant dramatism. Rezultatul acestei confruntări luminează încă o dată minunatul profil, romantic și în același timp eroic, al tinerei comuniste, dureroasa luptă care se dă acum în sufletul ei între sentimentul puternic de dragoste și ura încărcată de scîrbă și dispreț pentru trădător.

Momentele alcătuind confruntarea reliefează capacitatea scriitorului de a construi conflicte susținute dramatic, izbutind să mobilizeze și să suscite din plin atenția spectatorului. Condusă cu siguranță, acțiunea piesei demonstrează progresul înregistrat de dramaturg, seriozitatea cu care se preocupă de însușirea cît mai temeinică a mijloacelor de expresie specifice genului, de înnoirea acestor mijloace. Pornind de la aceste constatări, ne simțim obligați să sesizăm în același timp faptul că finalul scenei în care comunistul Axinte aducea vestea începerii insurecției — e construit de asemenea manieră încît lasă impresia încheierii de fapt a acțiunii. Ultimele două tablouri, reușite altfel, fiecare în parte, par, din această cauză lipite. Astfel, firul dramatic se întrerupe pentru un moment și construcția, pînă atunci bine închegată, suferă.

Noua piesă a lui Al Voitin se înscrie ca un nou succes al dramaturgiei noastre noi, iar meritul ei principal rămîne în veridicitatea cu care dramaturgul a știut să ne facă să retrăim emoția actului istoric al Eliberării în scene de un cald și înălțător patriotism.

Regia lui Mihai Berechet a continuat și îmbogățit succesul spectacolului cu prima piesă din trilogia pe care o bănuim, valorificînd atent și cu finețe mesajul ideologic al textului, într-o acțiune scenică plină de nerv, dinamică, în portretizarea judicioasă a personajelor, în tratarea sobră a diverselor scene.

O distribuție cuprinzînd actori care nu mai e nevoie să fie prezentați publicului, care și-au cîștigat de mult aprecierea lui entuziastă, oferă textului și intențiilor regizorale un răspuns scenic fericit.

Irina Răchițeanu (acordînd figurii muncitoarei Maria un relief deosebit), Emil Botta (emoționant în momentele decisive ale apropierii de revoluție a profesorului Banu), Emil Liptac (sobru și convingător în rolul de prim plan al comunistului Axinte) și Gh. Cozorici (Ștefan) au realizat prezențe scenice în spiritul rolurilor respective, pe care le-au îmbogățit printr-o interpretare profund interiorizată și plină de umanitate, suplinind liniaritatea caracterelor.

O creație demnă de subliniat, mai ales pentru sobrietatea și sensibilitatea cu care a știut să gradeze și să ne releve procesul dureros prin care trece eroina, a reușit actrița Eva Pătrășcanu, în rolul studentei comuniste Rada.

Vom sublinia, de asemeni, excepționala interpretare pe care o dă Natașa Alexandra rolului bătrînei Mușatine. Cu neîntrecutul său dar actoricesc, artistul poporului Costache Antoniu (Ion) a cucerit și de data aceasta sala de spectatori, evidențiind umorul său fin și suculent, degajînd căldura omenească ce iradiază din toate creațiile sale.

O surpriză plăcută ne face în acest spectacol Cela Dima, interpreta Ivonnei, al cărei joc infirmă cu succes părerile venind să argumenteze limitarea posibilităților actriței într-un anume gen.

Alături de aceste creații se înscrie și remarcabila realizare a lui Aurel Munteanu în rolul afaceristului Ianopol. Matei Gheorghiu creionează cu mijloace potrivite noua ipostază a rolului Mihai.

La ținuta spectacolului își aduce o prețioasă contribuție decorul semnat de Gh. Tofan.

Dinu SĂRARU

LIRISMUL DEZBATERILOR ETICE

DOREL DORIAN

De n-ar fi iubirile...*)

Dorel Dorian are vocația revelatoarelor dezbateri și confruntări etice. De aici construcția mereu originală a pieselor sale reflectînd laborioase căutări pentru o exprimare cît mai exactă dar nu mai puțin patetică. De data aceasta autorul e în polemică deschisă cu convenția teatrală: acțiunea piesei se desfășoară după ce conflictul său s-a consumat. Cei ce au trăit încleștarea dramatică o repetă acum în fața spectatorilor indicînd și comentînd, în scop declarat educativ, semnificațiile faptelor trăite sau chiar reproșîndu-și acțiuni ce trebuiau făcute. Autorul nu se teme că o demonstrație poate fi uscată, seacă; el crede în forța faptului pe care îl relatează și în eficacitatea unei lecții despre educația comunistă. Și încă, Dorel Dorian arată aici, în polemică cu facila dramă polițistă, că anecdotica în sine nu poate fi pilonul operei literare și o ignorează reducînd-o extrem și relatînd-o încă de la ridicarea cortinei: Inginerul petrolist Radu Andone asistă la verificarea propriului său sistem de foraj care se dovedește falimentar. Presiunea la sondă în spatele coloanei de extracție este într-o continuă și primejdioasă creștere, căci coloana este prevăzută doar pentru 100 de atmosfere. Radu Andone vrea să se realizeze. El consideră că numai această primă și unică inovație a sa îl reprezintă și că aceasta ar fi acum pusă pe cîntarul ce indică doar două valori: ratarea sau succesul. De aceea, în așteptarea stabilizării presiunii, el amînă orice încercare de intervenție pînă în pragul catastrofei a cărei victimă va fi Jana. Autorului îi rămîne apoi — grea misiune — să reconstituie etapele psihologice, să cîntărească mereu mobilurile interioare și argumentele exterioare, adică toate datele psihologice în care a acționat eroul culpabil, vinovat în fața colectivului și victimă a monstruosului mod vechi de a gîndi relațiile dintre oameni. „Se schimbă oamenii greu" spune eroina pozitivă a piesei. Și în această piesă autorul vrea să arate cum se schimbă oamenii. Putem spune că Dorel Dorian pune problema raporturilor eu-noi și arată urmările dezastruoase ale exacerbării eului în dauna colectivității comuniste, dezbătînd implicit problema realizării individului în epoca noastră. Locul de muncă — sondele petrolifere de aici sau șantierul de construcții din „Secunda 58" — nu sînt un oarecare decor ci permit sajul unic pe care se poate proiecta exact și complex, profilul etic al omului de azi. Eul nu poate fi exprimat decît prin ceilalți, în raport de ceilalți, delimitîndu-se (afirmarea este negație) de ei, dar contopindu-se cu idealurile lor, cu crezul lor comunist. Pînă în ultima clipă Radu Andone, în feluritele ipoteze pe care și le pune, nu se gîndește că în cazul unei erupții responsabilitatea e a celorlalți. Aceasta ar fi putut schimba fundamental datele problemei. (Și după rezolvarea conflictului în datele puse, autorul propune — interesant! — interpretarea aceluiași caz în condițiile unor alte, diferite, ipoteze).

Fixîndu-și, cu o certă intuiție dramatică, situații limită, Dorel Dorian, ca și în piesele anterioare, își pune eroii să aleagă. Termenii aceleiași dileme pot căpăta însă în ochii diferitelor personaje diferite numiri și deci alte valori. Un abulic orgolios, Radu Andone, este, sub influența simbolicei și schimbătoarei Nata, dornic să renunțe la dreptul de a hotărî, ignorînd că și renunțarea este un mod de a alege. Pentru acest inginer care asistă la falimentul sistemului său de forare dar se încăpățînează să nu accepte noua și, firește, temporara situație, preferînd primejdia și riscurile unei eventuale erupții — „secunda 58" se oferă de nenumărate ori. Revenind însă, secunda 58 — acest moment al revelației cinstei și altruismului victorios în luptă cu mentalitatea egocentristă învechită, găsește mereu alte date, care, dacă nu se schimbă, se intensifică pe măsură ce eventualitatea catastrofei este mai posibilă. La o tensiune sporită, valorile, acum incandescente, capătă semnificații sporite și iluminează aspecte inedite ale luptei interioare. Pentru Radu Andone alegerea — „secunda 58" — ca moment subiectiv al demonstrării curajului și onestității, coincide aproape cu momentul obiectiv al [illegible]. Parcurgînd drumul contorsionat al alegerii, Radu Andone ne oferă spectatorilor analiza unor anumite etape și se arată pe sine în diferitele sale ipostaze. Fiecare dintre acestea este amănunțit analizată, sînt reluate fapte atunci ignorate care abia acum — piesa întreagă este o introspecție — capătă adevărata lor semnificație. Procedeul, uneori exterior în „Dacă vei fi întrebat", capătă aici sporite valențe artistice. Dar acum, nouă este această gradație a tensiunii în care se desfășoară o dezbatere esențială. Căci paralel cu presiunea la sondă, în spatele coloanei de extracție crește presiunea morală. Reflectorul replicii dezvăluie, concomitent cu mobilul jet de lumină (curajos folosit de autor) fapte noi — mărturii noi în „procesul" deschis moralei burgheze. In acest sens mi se pare deosebit de bine realizată scena festivității.

Regăsindu-l în „De n-ar fi iubirile" pe dramaturgul care în „Secunda 58" sau în „Dacă vei fi întrebat" dezbătea problema alegerii, a responsabilității, a opiniei publice, trebuie să spunem că aceasta este ca exprimare artistică o altfel de piesă. Este cea mai demonstrativă (ca modalitate, nu ca judecată de valoare estetică) dintre lucrările sale. Autorul, se pare, nu urmărește să creeze personaje ci are pasiunea metaforizării în personaje a unor tendințe etice. Bătălia se desfășoară pe terenul ferm al ideologiei comuniste. Dar ignorînd o convenție formală (acceptata distanțare actor-spectator) Dorel Dorian se concentrează în a valorifica cea mai de seamă lege a dramaturgiei — conflictul. Înfruntarea spectaculoasă și insistent nuanțată a conceptelor se poartă în atmosfera propice a necontenitelor sporiri de presiune și pe plan etic. Și pe plan etic pentru că oamenii implicați într-o acțiune sînt somați să acționeze. Ei trebuie să acționeze și de aceasta depinde existența celorlalți. Venerînd conflictul dramatic și înțelegînd să-l valorifice într-o tensiune crescîndă, dramaturgul este acum un liric ce cîntă bătăliile și victoriile eticei comuniste. Din această înțelegere a teatrului ca proces și totodată ca demonstrație clară prin modalitatea lirică, decurg originalitatea și netăgăduitele calități ale teatrului lui Dorel Dorian. Dar și unele carențe. Formula piesei sale solicită rezoneuri și aceștia sînt, ca în orice literatură, inconsistente prezențe artistice (aici Telu și Maria Andone). Cum a izbutit să facă din rezoneurul „Secundei 58", Lupu Aman, cel mai frumos dintre personajele sale și una dintre cele mai izbutite figuri de activiști din literatura noastră? Împingîndu-l fără teamă în cercul de foc al conflictului. Cel ce „rămîne același mare pedagog" participă total și complex la fericirea și suferințele celor din jur, uneori le strică falsele bucurii („cineva trebuie să fie cel rău... cel lucid") dar și el însuși are mulțumiri și suferințe convingătoare, umane. În partea a treia a ultimei sale piese, toți acei „Ei" pe care Radu i-a întîlnit în decursul evoluției sale și pe care i-a ignorat și i-a disprețuit, sînt inutili și politicoși. Ne miră cum un autor care face cu insistență apel la imaginația și sensibilitatea spectatorului nu are încredere în faptul că acesta a înțeles procesul de formare al eroului.

Personajele lui Dorel Dorian imaginează întîmplări pe care nu le-au trăit dar care s-ar fi putut petrece în limitele bine cunoscute ale caracterului partenerilor. Se solicită dreptul la visare (Domnica, Jana), iar cei opaci, rutinieri sau meschini, se trădează poticnindu-se greoi pe treptele inefabile ale „jocului" de replici și fantezie. Autorul ține cu deosebire la realizarea scenică a acestor momente. Într-o indicație de regie: „Relatarea jocului fiind ea însăși un joc, tonurile grave, sumbre, sînt de la sine excluse. Dacă nu se reușește, ceea ce rămîne la aprecierea regiei, se va renunța cu totul la jumătatea a doua a replicii". Lirica pedagogică așa cum o concepe Dorel Dorian folosește simbolul: Jana și Nata sînt alegoriile, respectiv, ale eticei comuniste și ale moralei burgheze. Întrupîndu-se interesant ele se rețin nu atît ca personaje, sau nu în primul rînd ca personaje (aceasta nu intră, cum arătam în formula piesei) ci ca intense, posibile, tendințe etice.

Actrița în rolul Janei va trebui, credem, să adopte două formule de joc: stanislavschiană pentru interpretă și brechtiană interpretînd-o pe adevărata Jana. Dar despre aceasta, după primul spectacol...

Adriana ILIESCU

*) „Teatrul", nr. 12.

NOUTĂȚI LITERARE SOVIETICE

Nu vă voi prezenta o cronică a noutăților literare sovietice, apărute în anul 1961. Motivele sînt diverse, dar unul predomină: sînt tentat să scriu cîteva rînduri despre unii eroi pe care întîlnindu-i în cărți i-am întîlnit și în viață, pe străzile Moscovei ori pe ulițele colhozului „Krasnii proletari" de lîngă Kiev, de-a lungul meridianelor și paralelelor uriașului continent sovietic.

★

Am avut fericirea să-i întîlnesc pe eroii literaturii sovietice în neuitatele zile în care se desfășurau lucrările celui de al XXII-lea Congres al P.C.U.S. Îi priveam din loja ziariștilor pe trimișii comuniștilor din întreaga Uniune Sovietică, pe acei ale căror fapte au fost cîntate în literatura deceniului al patrulea. Îi vedeam pe eroii (atît la propriu cît și la figurat) ai Marelui Război pentru Apărarea Patriei, pe membrii brigăzilor de muncă comunistă a căror viață l-a inspirat pe Nikolai Pogodin, îi vedeam pe Gagarin și Titov, eroii operelor literare ce se află sub tipar.

În zilele congresului am răsfoit filele unei cărți. Genul ei este foarte greu de definit. Este cronica unei zile a lumii. Cartea se intitulează chiar așa „O zi în lume". Poate că nu toate rîndurile ei sînt scrise la același nivel literar, dar în paginile închinate țării sovietice îi simți foarte îndeaproape pe eroii zilelor noastre.

În acele zile am văzut și altă carte pe care oamenii o cumpărau, o cereau, se supărau dacă nu era în raft. Era cartea cosmonautului nr. 2 Gherman Titov. Anul ce a trecut a fost... darnic cu povestirile închinate zborului în cosmos. Cartea lui Iuri Gagarin s-a bucurat de un mare succes, a lui Gherman Titov de asemenea.

M-am întîlnit de mai multe ori cu Gagarin și Titov și am discutat cu ei. Se pare că atracția spre scris este o pasiune mai veche a fiecăruia. Și pe lîngă nenumăratele talente ale celor doi eroi zburători spre înalt, cel literar — așa după cum o dovedesc cărțile apărute — nu se află pe ultimul loc.

★

Zilele trecute treburi reporterîcești m-au condus la o instituție sovietică legată de problemele activității de cercetări științifice la cele două extremități ale globului nostru: polul nord și polul sud. Nu mică mi-a fost surpriza cînd am aflat că cercetătorii de la cîteva stațiuni din nordul îndepărtat au și cerut cu insistență noul roman al lui Vsevolod Kocetov — „Secretarul comitetului regional", discutat cu multă aprindere.

Vasili Denisov, secretarul unui comitet regional, este un om care trăiește intens, cunoaște viața, poporul și îi sînt dragi oamenii. Ești alături de el și-ți pare rău cînd vezi că greșește, te bucuri cînd Denisov aduce bucurie oamenilor, o bucurie majoră în care constă sensul vieții comuniste.

La recenta plenară a conducerii Uniunii Scriitorilor, romanul lui Kocetov a fost citat printre evenimentele literare însemnate ale anului ce a trecut.

Despre romanul lui Boris Bednîi „Fetele" apărut recent în revista „Znamia" se spun și se scriu cuvinte calde de apreciere. Citind romanul mi s-a părut că pe cei doi eroi, pe micuța și inteligenta Tosea și pe puternicul Ilia care lucrează undeva în pădurile Siberiei i-am mai întîlnit. Într-adevăr i-am văzut într-un sovhoz de pe pămînturile desțelenite sau în trenul de Novosibirsk în care se afla un grup de tineri din Moscova ce plecau la marile construcții ale comunismului, deși poate că nu-i chema chiar așa.

După o lungă tăcere a apărut din nou în cîmpul literaturii sovietice, atît de rodnică în ultimii ani, Vasili Ajaev, autorul neuitatului roman „Departe de Moscova". Noua lui povestire se intitulează „Prefața vieții". Acțiunea se petrece într-o uzină chimică din Moscova. Totul în acțiunea cărții este legat de această uzină. Cineva o numea „un roman al muncii". Da, așa e. Uzina nu este un fond al acțiunii, nu este prilej de descriere seacă a procesului de producție. Uzina este viața prezentul și mai ales viitorul.

„Prefața vieții" te face să gîndești la eroismul poporului sovietic, la anii aceia în care s-a scris marea prefață a construirii desfășurate a comunismului.

★

Acum cîțiva ani cunoscutul scriitor Simion Babaevski scria în „Literaturnaia gazeta" că nu poți să scrii un roman „despre agricultură" ci un roman despre oamenii care muncesc în domeniul agriculturii. Noua lui lucrare de largă respirație „Revolta fiului" este o mărturie concludentă că avea perfectă dreptate în cele scrise atunci.

Într-adevăr, în cartea lui te întîlnești cu oamenii cîmpiilor colhoznice, le afli preocupările, simți că în viața lor intervin elemente noi, menite să aducă un suflu proaspăt. Conflictul principal se desfășoară între Ivan Kniga — tatăl, un om energic, capabil, care a ridicat gospodăria colectivă și Ivan Kniga — fiul, proaspăt arhitect, care vrea să adaoge belșugului din satul său — frumosul, exprimat prin noile construcții, prin ridicarea unui agro-oraș. Realizarea acestei idei a proiectului său de diplomă ar aduce nu numai o schimbare în viața materială a oamenilor, ci ar pune un fundament nou în viața lor spirituală. Printre meritele romanului lui Babaevski aș vrea să menționez operativitatea (folosesc acest cuvînt din domeniul ziaristicii pentru că mi se pare cel mai potrivit). Problema majoră dezbătută în roman se pune cu foarte multă acuitate în momentul de față în Uniunea Sovietică, unde cu ajutorul institutelor de specialitate s-au creat numeroase proiecte de construcție a agro-orașelor.

Oamenii i-au primit pe cei doi eroi ai lui Babaevski în rîndurile lor, discută problemele ridicate de ei, iau parte la viața lor. Poate exista o dovadă mai elocventă a succesului repurtat de romanul „Revolta fiului"?

Al. STARK

Moscova, prin telefon.

L. A. ILINA (R.S.S. Kirghiză) „Montorii"

Sfîrșit de an în Franța

Dacă elevii își obțin recompensele pentru învățătură vara, scriitorii le capătă în decembrie: în Franța decembrie este luna premiilor literare. Cel dintîi este decernat premiul Goncourt, premiul Interallié — cel din urmă, și între ele premiile Femina, Rénaudot și Medicis, pentru a enumera numai pe cele mai importante. Este o tradiție bine stabilită și bine ordonată în cadrul căreia ziariștii își găsesc subiecte, iar scriitorii norocul sau gloria, cîteodată foarte trecătoare.

Ar fi prea obositor dacă am intra în amănuntele și secretele de alcov literar, încercînd să dăm la o parte vălurile în care se înfășoară saloanele unde sînt atribuiți laurii, urmînd uneori mai degrabă principii ce țin de naravurile bursei, decît de valoarea reală a lucrărilor premiate.

În aceste condiții se înțelege de la sine, că lucrările premiate eclipsează altele mai bogate în merite, și chiar atunci cînd sînt demne de interes, cărțile care au obținut premii în 1961 nu au valoarea altor lucrări mai curajoase și mai bine scrise, dar dezavantajate din punct de vedere comercial. În pofida celor spuse mai sus, cititorii se pot felicita în legătură cu hotărîrile luate de unele juriuri și chiar de către cel mai important dintre ele, Academia Goncourt, care a atribuit premiul său romanului „La pitié de Dieu" (Mila domnului"), de Jean Cau.

În această perioadă tulbure prin care trece Franța, cînd artistul, intelectualul sau cetățeanul conștient se află la cheremul gangsterilor și ucigașilor din O.A.S. (Organizația secretă armată, grupare fascistă și teroristă n.n.), a-l recompensa pe un scriitor cum este Jean Cau — militant cunoscut împotriva războiului din Algeria — înseamnă un act de curaj care trebuie subliniat chiar dacă laureatul este atras în această carte, mai curînd de unele speculații curioase decît de adevărul obiectiv.

Membrii Academiei Goncourt au știut să reziste amenințărilor la care au fost supuși în legătură cu alegerea făcută. În felul acesta ei au căutat să-și răscumpere greșeala comisă în 1960 cînd au atribuit premiul Goncourt fascistului transfug Vintilă Horia. „Mila domnului" este o carte care place sau care irită după cum este privită, obiectiv sau subiectiv. Este un roman care demonstrează în tot cazul că autorul știe să conducă intriga, are darul observațiilor psihologice. S-a vorbit mult în Franța despre influența exercitată de Jean-Paul Sartre asupra lui Jean Cau. S-a spus că acțiunea romanului „Mila domnului" se desfășoară într-un mediu înăbușitor. Că această istorie a patru prizonieri amintește de atmosfera unei camere cu ușile închise. Este adevărat că atitudinea filozofică a lui Jean Cau amintește de cea a lui Jean-Paul Sartre, cînd, de pildă, el atinge absurdul privit ca un mod de comportare, deși mai curînd ar trebui să ne gîndim la Camus din „Străinul". Cu toate acestea „Mila domnului" este un roman care trăiește prin el însuși.

Se pune problema dacă în Franța anului 1961 era nevoie să fie scrisă o carte cum este „Mila domnului". Faptul că se ridică această întrebare, dă, poate, și răspunsul. Te întrebi dacă nu mai există oare și alte lucrări care se cer scrise atunci cînd te numești Jean Cau. Aceste dezbateri riscă să se prelungească pentru mult timp. Este cert totuși că romanul are calități, deși este mai mult un divertisment de scriitor decît o mărturie a timpului.

Printre cărțile care n-au reținut atenția juriilor literare — fără îndoială — și din cauză că autorul este comunist, se numără și „Piața Roșie" de Pierre Courtade pe care totuși criticii au remarcat-o, fiind vorba despre un roman interesant. Se știe cine este Pierre Courtade și ce rol mare el în viața noastră politică. De data aceasta el se afirmă și ca un excelent romancier. „Piața Roșie" este cartea sa cea mai profund trăită. Este istoria unui intelectual, a unui profesor francez, și a drumului parcurs de acest profesor în raport cu Partidul Comunist, la care aderă. Pe lîngă aceasta, romanul este și istoria ultimului sfert de secol, începînd din 1933 și pînă aproape de Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. Nu este vorba însă de o pledoarie, și nici de o justificare. Personajul central își păstrează ochii deschiși și sensibil față de lumea exterioară și de el însuși. Este un personaj veridic, uman — foarte uman — și sensibil. Totodată romanul este o frumoasă carte de dragoste, inteligentă, care face cinste comunistului și scriitorului Pierre Courtade. S-ar mai putea spune încă multe lucruri interesante despre viața literară a Franței, dar aceasta într-un viitor articol.

Georges LÉON

Paris, decembrie 1961

DIN POEZIA AFRICII ROBITE

Atelierele medievale ale unor tirani ce rușinează civilizația contemporană, se înverșunează încă în sumbra îndeletnicire a meșterilor de cătușe, primatul deținîndu-l necontestat, acel jalnic Ianus al dictaturii iberice. Continentul negru mai are țări cărora li se destinează aceste cătușe; în semn de omagiu închinat luptei lor pentru libertate și împotriva discriminărilor, am adunat cîteva dintre cîntecele poeților care-i reprezintă. A. Fonseka, autor al volumului „Linia orizontului", e un poet din Insulele Capului Verde, F. J. Tenreiro din Sao Tome, iar H.Y.E. Dhlomo e cîntăreț al zulușilor din Uniunea Sud-Africană. Sîntem convinși că în sufletul cititorilor noștri, care iubesc lupta acestor popoare îndepărtate, își va găsi ecoul și poezia lor.

FRANCISCO JOSE TENREIRO

Cîntece

●

Unde ești Africa —
Întinderi libere
Șuerat de săgeți care taie văzduhul?!
Unde ești Africa —
Năprasnice fluvii,
Valuri fierbînd ca sîngele-n vene?!

●

Albii tăiară poeni
cu vuietul carabinelor
În poeni aprinseră ruguri
Rănind umeda noapte a tropicelor.

Ruguri!
Milioane de ruguri
Pe țărîna incandescentă.

●

Lună, lună albastră...
Neagră pe valuri, corabia
Și din cală se-aude un cîntec
Și-n ritmul lui sună
Sumbru, cătușele.

Lună, lună albastră...
Ce soartă se vede-nainte?

●

Om al Africii, te-ai pierdut
Prin ținuturi străine...

În Brazilia
Sub biciuri gemeai
pe nesfîrșite culturi de cafea!
În Nord
Îți îndoiai spinarea
pe nesfîrșite culturi de tutun!
Și-n liniștea lungă a nopții
Un dor de pămîntul natal
Rotit în albastru... Un cîntec
Nostalgic și trist.

●

Negrule!
Chiar dacă alb te năsteai
Tot ți-ar fi încins pielea
Cuptoarele marilor vase
Purtîndu-te-n necunoscut.

Chiar dacă alb te năsteai
Tot ți-ar fi ars gîtlejul
Cărbunele pe care-l descarci
La Liverpool, pe cheiuri.

Chiar dacă alb te năsteai
Tot te-ar fi pus să-ți joci viața
Pentru-n pahar de whisky,
Ca să-ți înghesuie fotografia-n ziare!

●

Mergi înainte
Africa!
Fie ca-n cîntecul tău să se-audă
Ritmul victoriei!
Fie ca-n cîntecul tău să se-audă
Ritmuri de nouă viață!

Fie ca rîsul tău de cascadă sonoră
Să se poarte sub ceruri
Ca vuetul lung al săgeților
Care taie văzduhul.

AGUINALDO FONSEKA

Pe lungul drum al speranței mele

Cu fața bătută de vînt,
Pe lungul drum al speranței mele
Merg... Pasul meu îngînîndu-l
Bate înflăcărata-mi inimă.

Merg cu mîinile goale, cu buzele arse de vînt
Pe lungul drum al speranței mele
Totul pierzînd, din ce-a fost, totul strîngînd, ce va fi.

Zilele, lunile, anii, fără regret risipitu-i-am
Pe lungul drum al speranței mele.
Mulți mă privesc în batjocură:
— Unde te duci, rătăcitule?
Cui îi zîmbești neîncetat?
Ce taină te-așteaptă departe?

Cad legănîndu-se, cad
Frunzele. Vînturi sălbatice
Urlă pe-ntinderi pustii...

Dar eu mai departe, mereu mai departe mă duc..
Bate și bate și bate
Înflăcărata-mi inimă
Pe lungul drum al speranței mele.

H. Y. E. DHLOMO

Ruinele fermei

Soarele stins prin lîncedul amurg
În depărtări crescu enorm deodată —
Și peste creste lunecînd pustie
Pluti apăsătoare ceața nopții.

Tăcerea despletindu-și cozile
Luă pe negîndite prizonieră
Casa rămasă fără-acoperiș.
Urlau șacali, se-nvolburau liliecii.

Părea că-n sumbra liniște de seară
Se-ascunde un avertisment. În beznă
Un șarpe fluiera batjocorind
Lumina și candoarea aurorii.

În romînește de A. E. BACONSKY

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., PAUL GEORGESCU (redactor șef), ȘTEFAN GHEORGHIU (redactor șef adjunct), EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R., ION MIHĂILEANU, V. MÎNDRA (redactor șef adjunct), MIHAIL PETROVEANU, CICERONE THEODORESCU, ION VITNER

CONTRAPUNCT

U. R. S. S.

O apariție de un cert interes din ultima vreme este volumul Olgăi Bergolț intitulat „Versuri. Proză". Revista „Novîi mir" scrie, printre altele: „Participarea pasionantă a scriitoarei la tot ce se petrece în lume, necesitatea imperioasă de a oferi o imagine personală a celor percepute, este remarcabilă în fiecare rînd din poezia sau proza Olgăi Bergolț... Culegerea oferă o imagine completă a operei scriitoarei în evoluția sa — de la debut la creația matură din ultimii ani" — încheie revista.

Cuba

Dezvoltarea televiziunii care, înainte de revoluție, avea un caracter strict comercial, constituie astăzi unul din principalele obiective ale guvernului revoluționar cuban. Pînă în 1959 televiziunea cubană era dirijată de S.U.A. prin intermediul cîtorva trusturi care lucrau mînă în mînă cu monopolurile locale, transmițînd programe în marea lor majoritate de proveniență americană. Azi Cuba are două rețele naționale, ale căror principale sarcini le constituie popularizarea ideilor revoluției și sprijinirea culturalizării maselor. 80% din materiale se sprijină pe date legate de lupta și aspirațiile poporului cuban.

S. U. A.

Revista critico-bibliografică „Saturday Review" a consacrat un număr special memoriei lui Ernest Hemingway. Autorii articolelor analizează în esență aceeași problemă: În ce constă importanța lui Hemingway pentru literatura americană? Care este importanța lui mondială?

Sub titlul comun: „Lumea prețuiește importanța lui Hemingway" sînt publicate articole despre cum sînt primite cărțile scriitorului în URSS, Italia, Japonia, Anglia și India.

W. Carlos Baker semnalează existența cîtorva manuscrise rămase de la Hemingway: „O vară periculoasă", o carte cu amintiri despre viața la Paris în anii 20, în curs de editare și un manuscris păstrat în safeurile Băncii naționale din Havana, intitulat provizoriu „Pămînt, apă, aer". Cel de al patrulea manuscris „Chemarea mării", (din care a fost extrasă nuvela „Bătrînul și marea") se păstrează la o bancă din statul Idaho.

Nouvelles Littéraires

Solitar ori solidar ?

Laureatul pe 1961 al premiului „Renaudot", scriitorul francez Roger Bordier se referă — în articolul intitulat „Solitar ori solidar („Les Nouvelles littéraires" 1786/1961) la un fenomen caracteristic literaturii occidentale contemporane, fenomen definit de autorul articolului în termenii următori: „...O literatură a refugiului s-a substituit, în general vorbind, literaturii angajate. Trebuie precizat: literatura contemporană, ținînd seama bineînțeles de anumite excepții, își ignoră epoca sau fuge de ea, în diferite moduri: ea se poate fereca în laboratorul în care se elaborează niște tehnici ale scrisului, care, de prea multe ori, sînt noi mai ales pentru cei ce n-au citit pe cutare sau cutare romancier american sedus de arta compoziției sau pe cutare poet francez afiliat în esență, la principiul obiectivizării.

Alteori, această literatură se obstinează cu devoțiune în ceea ce se numește de obicei „mica istorie individuală" și care se leagă de o tradiție a anecdoticei transmutabile. Metoda aceasta este destul de înrudită cu faimosul trio de vodevil și dacă registrul său e mai întins, capacitatea sa de înnoire este tot așa de limitată.

În sfîrșit, ea mai poate utiliza — și în acest caz îndemînarea se împacă bine cu inteligența — cu anumite curente ale gîndirii, care valorau mai mult în raport cu un individ, decît cu o școală: mituri ale absurdului, metafizici ale disperării, distanțare a individului și a problemelor etc. Dar istoria nu înseamnă istoricitate. În vremea marilor posibilități umane brusc relevate, în epoca vizitării cosmosului, a aștrilor aproape cuceriți, în epoca în care cei înfometați fizicește și sufletește au ieșit din adîncul veacurilor pentru a-și lua soarta în mîinile lor; în epoca umanismului care făgăduiește să îmbine formele sale eterne cu datele neantagonice ale tehnicității; în epoca grupurilor sociale animatoare ale culturii și mecanizării generale, creatoare ale unei alte estetici și ale unei alte etici (...) — scriitorul trebuie să părăsească anecdota individuală, fermecătoarele stări de spirit, pretextele sezoniere ale zilei de viață, ale răului veacului, precum și simbolurile complicate ale destinelor egocentrice, el trebuie să învețe în sfîrșit a privi noile peisaje. De ce ar fi oare marile discipline morale și materiale care hotărăsc în aceste vremuri de existența noastră însăși, de ce ar oferi ele romancierului un obiect mai puțin valabil, subiecte mai puțin înălțătoare? Modul de a le trata va fi diferit, desigur, în raport cu temperamentele, cu concepțiile, și asta e bine...

Aceasta este situația, fie că ne place, fie că nu ne place; petrecerea s-a terminat... La balul voios sau neliniștitor al individualismului, pus și repus pe tapet ca scop în sine, lampioanele s-au stins. Ei și? Doar nu schimbăm farmecul pe nenorocire; pătrundem în domeniul unei lucidități care reprezintă nu o soluție miraculoasă, ci o cunoaștere elementară. Și, fără îndoială, o formă a curajului; și aceasta trebuie să ne bucure.

Marea forță a romancierului de astăzi, după mine singurul care are acest noroc — poate fi acela de a reconcilia pe inginer cu poetul, pe umanitarist cu sociologul, pe visător cu practicianul, căci pentru prima oară împrejurările se arată în chip intrinsec și universal favorabile eliberării de sub stăpînirea antinomiilor formale, considerate pînă azi ca fiind fatale.

Complezențele ezoterice, arta pentru artă, intrigile recreative, situațiunile metaforice se refuză prin însăși natura lor, indiferent că o mărturisesc sau o ascund, — se refuză noului nostru spațiu intelectual; și în raport cu ideile lumii actuale, ele joacă un rol de diversiune moșteniți de la lumile de ieri. Prea multe fabule și prea multe mituri se învîrtesc încă în jurul temei solitudinii scriitorului, aceasta este, într-o oarecare măsură, reală, dar nu prin proiectarea ei sub diferite forme. În opera sa va izbuti scriitorul să-și exprime cel mai bine personalitatea și să utilizeze în chipul cel mai fericit resursele talentului său"

În încheiere, Roger Bordier amintește versul lui Saint John Perse: „Și poetul este alături de noi, pe șoseaua oamenilor timpului său".

„Bucuria oamenilor de a trăi liber"

Mărturii despre Romînia, azi

Eram cunoscuți sub cele mai diferite nume: „Romîno-Americană" și Malaxa, Cazinoul din Sinaia și „Standard Telefoane", Afacerea Skoda și Madam Lupescu... Eram de toate, numai Romînia nu eram. Iar la bursele din Paris, Berlin sau New-York se știa doar că există undeva o țară cu mult petrol și multe grîne, o țară care dă dividende, multe dividende deținătorilor de acțiuni care confundau Bucureștiul cu Sofia. Exista, însă, și un echivalent romînesc care însemna în statistica mondială locul de frunte la șomaj și analfabetism, mortalitate infantilă și pelagră.

Cu asemenea imagine despre Romînia a sosit probabil în țară, în cursul verii acestui an, și Gaston Coblentz de la „New-York Herald Tribune". Dar căutînd Romînia de ieri el a întîlnit-o pe cea de azi. Și atunci a fost nevoit să scrie: *„Comunismul, acest medicament greu de înghițit, provoacă în Romînia schimbări care, după toate probabilitățile, vor determina occidentul să-și revizuiască aprecierea asupra acestei țări. Concepția tradițională despre Romînia că ar fi mai curînd un stat balcanic neeficient va trebui să fie revizuită ca urmare a progresului vertiginos pe care comuniștii l-au imprimat aici"*. Într-adevăr concepția despre „Romînia tradițională" trebuie radical schimbată. Parcă au trecut secole și nu doar mai puțin de 20 ani de cînd „Astra Romînă" își sporea în numai 17 ani de 55 ori capitalul investit. Erau vremurile cînd în Romînia capitalul străin deținea peste 90% din capacitatea de prelucrare a rafinăriilor. Iar astăzi revista elvețiană „Die Weltwoche" scrie îngrijorată: *„Producția romînească nu numai că asigură nevoile proprii ci aprovizionează India, China, Argentina și Franța. În felul acesta industria romînească se anunță la cuvînt pe piața mondială."* 80 de țări întrețin schimburi comerciale cu țara noastră. Spre optzeci de țări pleacă produsele purtînd inscripția „made in Romania". Aceasta din țara care în trecut importa pînă și... specialiști străini, în lipsa unor cadre autohtone pregătite. Cît privește capacitatea specialiștilor romîni și calitatea utilajului romînesc este de ajuns să cităm revista indiană de mare tiraj „Blitz News Magazine" care scria că *„Romînia a situat India pe harta mondială a petrolului"*. Dar produsele romînești nu sînt cunoscute numai la Delhi, ci și la Londra (unde există atîția nostalgici după „Romînia tradițională"), revista „Electrical Times" scriind: „Importăm din Romînia materiale electrice".

Dar noul peisaj romînesc nu se distinge numai prin clădirile noilor uzine. A apărut ceva și mai important, ce totul necunoscut pe aceste meleaguri în trecut, optimismul, bucuria, încrederea omului liber. *„Am întîlnit în Romînia* — spune deputatul peruvian Rodriguez Jose — *bucuria oamenilor de a trăi liber, stăpîni pe soarta lor, satisfacția muncii și optimism puternic pentru viitorul tot mai fericit al fiecăruia, al întregului popor"*.

Este sentimentul de mîndrie al celor care prin realizările lor uimesc străinătatea. Iată de exemplu ce declară profesorul universitar Fr. Hafner, decanul uneia din facultățile Institutului Politehnic din Viena: *„Am mai fost în Romînia acum 25 ani. Știam despre Romînia că este o țară agrară. După cele văzute la Brașov, unde astăzi se fabrică tractoare și autocamioane, la Săvinești, unde produceți fire sintetice, mi-am dat seama că Romînia s-a dezvoltat și se dezvoltă în toate direcțiile. Vă admir în mod sincer și sînt uimit de aceste progrese. E de mirare cum s-a putut ca într-un timp atît de scurt să se dezvolte aproape simultan atît industria, agricultura și celelalte sectoare economice, ca și construcția masivă de locuințe, de edificii social-culturale... Oamenii pe care i-am cunoscut sînt fără excepție prietenoși, au o expresie de deplină sănătate sufletească"*.

Desigur că e dificil pentru oameni veniți din occident să înțeleagă cum au fost posibile schimbările petrecute în țara noastră. Uneori se strecoară, însă, în această privință recunoașteri semnificative. În notele de drum din Romînia, pomenite și mai sus, Gaston Coblentz, în „New-York Herald Tribune" recunoaște în fapt rolul pe care-l are partidul ca forță conducătoare scriind despre *„dinamismul cu care comuniștii romîni își transformă țara într-un stat industrial"*. Iar o personalitate marcantă a vieții publice engleze, Lordul Boyd Orr, scria într-un săptămînal englez după o vizită făcută în țara noastră: *„Noi credem că poporul romîn este fericit și entuziasmat de noul regim stabilit de revoluție"*.

Această revoluție a deschis drum liber nu numai industriei și agriculturii romînești, ci și culturii care înflorește pe aceste meleaguri. În spaniolă răsună versurile lui Eminescu, Arghezi este recitat la televiziunea franceză, Beniuc este citit în italiană, Zaharia Stancu în germană sau limbi nordice, filmul „Setea" este premiat la unul din cele mai importante festivaluri cinematografice, numele lui Gopo este cunoscut cineaștilor din lumea întreagă, George Georgescu e la pupitrul orchestrei filarmonice din Filadelfia, Filarmonica din București este aplaudată la Viena, Berlin, Paris, pictura și sculptura romînească este expusă și apreciată la Moscova și Paris, dansul popular încîntă pe italieni și greci — și această înșiruire ar putea continua în lungul multor pagini. Comparația cu trecutul pune și mai bine în relief aportul deosebit pe care literatura, muzica, teatrul, filmul, artele plastice romînești îl aduc culturii universale. Redusă altă dată de oficialități doar la exotismul unor lăutari trimiși la expozițiile internaționale de la Paris sau New-York, cultura romînească străbate astăzi meridianele și paralelele. *„Exista din nefericire, pînă acum cîțiva ani, expresia curentă — duceți-vă în Romînia pentru a găsi petrol. În zilele noastre circulă o frază cu o semnificație mult mai concludentă — duceți-vă să-i vedeți pe romîni cîntînd și dansînd"*. Aceste cuvinte aparțin lui Julio Castro și au fost publicate într-o revistă sud-americană. Într-adevăr romînii cîntă bucuria de a trăi aceste zile. Cîntului și dansului, literaturii și artelor plastice li s-au creat condiții care uimesc pe străinul care vizitează țara. În „Sunday Times" din Londra, lordul Boothby scria: *„Am fost invitat să văd 2 săli de concerte, una cu o capacitate de 3000 locuri iar cealaltă cu 1000 locuri. Ambele au fost construite în ultimele 18 luni. Cînd te gîndești la hangarul care este numit în mod ironic „Festival Hall" atunci ele ne fac să ne rușinăm"*. Iar Leon Goulas, președintele Asociației oamenilor de litere din Grecia, referindu-se și el la mijloacele materiale puse la dispoziția culturii, spunea: *„Am văzut țara dv. și acum 25 ani și pot să fac o comparație cu Romînia antebelică. Cele constatate acum m-au uimit de-a dreptul... Sălile de concert, casele de cultură, muzeele, toate acestea arată grija pe care o acordă noul regim bunăstării poporului romînesc"*. Prin comparație cu situația culturii, chiar în țări capitaliste înaintate, apar și mai evidente realizările noastre. Astfel Hardie Radcliffe, președintele Federației Internaționale a Muzicienilor, declara: *„Pentru dvs., cei dintr-o țară în care arta se bucură de tot sprijinul... este foarte greu să vă dați seama pe de-a întregul de dificultățile noastre"*. Această dificultate este *„poziția socială precară a artei și a slujitorilor ei din occident, situație profund deosebită de aceea din țările socialiste"* — explică Radcliffe.

Unul din aspectele cele mai importante ale revoluției culturale este dezvoltarea învățămîntului, posibilitățile create tinerilor de a se instrui. *„Vizita în Romînia* — spune profesorul Giovanni Calo de la Universitatea din Florența — *mi-a dat prilejul să constat că analfabetismul a fost lichidat, că bursele acordate studenților merituoși sînt numeroase, că în general există o vie preocupare pentru ridicarea gradului de cultură al întregului popor"*. Profesorul englez dr. P. A. Ongley, de la Institutul de tehnologie avansată din Birmingham, după ce subliniză *„că părerile noastre nu se potrivesc în anumite privințe"* spune *„În momentul de față nivelul ridicat al învățămîntului din Romînia este cu adevărat remarcabil. Ați realizat atît de mult în această privință în anii de după război!"*. Aceste aprecieri ale unor cunoscători sînt cu atît mai concludente cu cît aparțin unor oameni veniți din occident unde se acordă o atenție specială întrecerii între est și vest în domeniul învățămîntului, dat fiind succesele țărilor socialiste. Tot pe această linie se înscrie și aprecierea profesorului Jean Piaget, directorul Biroului internațional de educație, care spunea: *„M-a impresionat în mod deosebit spiritul viu de cercetare științifică din Romînia. Totul este pus în mișcare în direcția găsirii noului. Am remarcat rolul important care se atribuie în țara dvs. intelectualilor, faptul că munca lor este mult apreciată. Un număr însemnat de oameni de știință ocupă posturi importante în viața statului. De asemenea sînt de subliniat condițiile de creație favorabile care se asigură intelectualilor, studenților. La Sinaia am vizitat o astfel de Casă de creație, unde am lucrat și eu o dimineață întreagă cu foarte multă plăcere. Vizitarea noilor construcții sociale pentru studenți de la București și Cluj mi-au făcut o impresie deosebită. Parcă aș fi dorit să fiu și eu din nou student..."*.

Iată ce își dorește unul din cei mai cunoscuți psihologi din occident care parcă sintetizează prin declarația sa uriașa distanță care separă vremea cînd Romînia nu era Romînia ci doar Belgia Orientului, iar Bucureștiul doar micul Paris, pînă astăzi cînd oamenii de cele mai diferite convingeri politice recunosc succesele țării noastre, binemeritatul prestigiu internațional al Republicii Populare Romîne de la a cărei proclamare s-au împlinit de curînd 14 ani.

Ion MANEA

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon 12.74.26; 11.39.36. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10. Telefon 18.63.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Întreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25.